

Univerzita Palackého v Olomouci
Přírodovědecká fakulta
Katedra rozvojových a environmentálních studií



Jakub Kleiner

Alokace rozvojové pomoci arabských donorů
v oblasti západního Balkánu

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Tereza Nováková

Olomouc 2023

Bibliografické údaje

Autor (osobní číslo): Jakub Kleiner(R200390)

Studijní obor: Mezinárodní rozvojová a environmentální studia

Téma práce: Alokace rozvojové pomoci arabských donorů v oblasti západního Balkánu

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se zabývá rozvojovou pomocí arabských donorů na území západního Balkánu. Úvod práce se zaměřuje na vymezení zájmového území, moderní historii vybraných států, historii vztahů mezi arabskými státy a zeměmi západního Balkánu a také srovnáním druhů a cílů rozvojové pomoci ve světě versus u Arabů. Další část práce identifikuje arabské donory, popisuje cíle a důvody poskytnutí rozvojové pomoci, a zároveň jsou zde uvedeny způsoby poskytování pomoci. V závěrečné části práce je podrobný rozbor vybraných arabských fondů a organizací, které se podílejí svou rozvojovou a humanitární pomocí na území západního Balkánu.

Klíčová slova: západní Balkán, arabští donoři, rozvojová pomoc, humanitární pomoc

Bibliographic details

Author (personal ID): Jakub Kleiner(R200390)

Field of study: International Development and Environmental Studies

Thesis Topic: Allocation of Arab donor development assistance in the Western Balkans

Abstract:

This bachelor's thesis deals with Arab donor development assistance in the Western Balkans. The introduction of the thesis is aimed at defining the area of interest, modern history of selected countries, the history of relations between Arab states and the Western Balkan countries and the comparison of types and aims of development aid in the world versus the Arab aid. The next section of the thesis identifies Arab donors, describes the aims and reasons for providing development aid, and also outlines the forms of aid provided. The final part of the thesis provides a detailed analysis of selected Arab funds and organizations involved in their development and humanitarian assistance in the Western Balkans.

Key words: Western Balkans, Arab donors, development aid, humanitarian aid

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Alokace rozvojové pomoci arabských donorů v oblasti západního Balkánu vypracoval sám a veškeré zdroje informací a dat, ze kterých jsem během psaní práce čerpal, jsem uvedl do seznamu literatury.

V Olomouci, dne

.....

Jakub Kleiner

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval vedoucí své bakalářské práce Mgr. Tereze Novákové za její cenné rady, ochotu, připomínky, spolupráci a čas. Dále bych rád poděkoval své rodině a přátelům za podporu a trpělivost, kterou mi věnovali po celou dobu studia a během psaní bakalářské práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Jakub KLEINER**
Osobní číslo: **R200390**
Studijní program: **B0588A330001 Mezinárodní rozvojová a environmentální studia**
Téma práce: **Alokace rozvojové pomoci arabských donorů v oblasti západního Balkánu**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Zásady pro vypracování

Cílem této práce je získat co nejširší přehled o alokacích rozvojové pomoci a participaci arabských donorů v oblasti západního Balkánu. Práce bude obsahovat základní historii vztahů mezi těmito oblastmi, dále by se práce zaměřovala na vybrané donory a jejich humanitární a rozvojovou pomoc (tzn. identifikace donorů, cíle a důvody pro poskytování pomoci a podoby této pomoci). V závěru práce budou zmíněny arabské fondy a nadace a jejich podílení se na humanitární pomoci v oblasti západního Balkánu.

Rozsah pracovní zprávy: **10 – 15 tisíc slov**
Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

ABU DHABI FUND FOR DEVELOPMENT. 2020. *Annual report 2020: Global Partners for Sustainable Development*. Abu Dhabi, AE.
BARTLETT, Will, James KER-LINDSAY, Kristian ALEXANDER a Tena PRELEC. 2017. The UAE as an Emerging Actor in the Western Balkans: The Case of Strategic Investment in Serbia. *Journal of Arabian Studies*, 7(1), 94-112.
KONRAD-ADENAUER-STIFTUNG. 2018. *The influence of external actors in the Western Balkans: A map of geopolitical players*. Sankt Augustin/Berlin, DE: Konrad-Adenauer-Stiftung.
NEUMAYER, Eric. 2003. What Factors Determine the Allocation of Aid by Arab Countries and Multilateral Agencies?. *The Journal of Development Studies*, 39(4), 134–147.
PARLAR DAL, Emel. 2016. Conceptualising and testing the ‘emerging regional power’ of Turkey in the shifting international order. *Third World Quarterly*, 37(8), 1425–1453.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Tereza Nováková**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání bakalářské práce:
Termín odevzdání bakalářské práce:

17. května 2022
12. dubna 2023

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 17. května 2022

Obsah

Seznam zkratek	10
Úvod	11
Metodologie a cíle práce	12
1. Úvod do problematiky západního Balkánu	13
1.1 Vymezení území západního Balkánu	13
1.2 Moderní historie zemí WB6	13
1.2.1 Albánie	13
1.2.2 Bosna a Hercegovina.....	14
1.2.3 Černá Hora	15
1.2.4 Kosovo.....	16
1.2.5 Severní Makedonie	17
1.2.6 Srbsko.....	18
1.3 Historie vztahů mezi Araby a Balkánem	19
2. Rozvojová pomoc.....	21
2.1 Ukazatele rozvojové pomoci	21
2.2 Celosvětová rozvojová pomoc	22
2.3 Rozvojová pomoc Arabů.....	23
3. Arabští donoři.....	25
3.1 Spojené arabské emiráty (SAE)	25
3.1.1 Abu Dhabi Fund for Development (ADFD).....	27
3.2 Saudská Arábie (SA).....	27
3.2.1 Saudi Fund for Development (SFD).....	28
3.3 Kuvajt.....	28
3.3.1 Kuwait Fund for Arab Economic Development (KFAED).....	29
4. Rozvojová pomoc arabských donorů v konkrétních zemích západního Balkánu	30
4.1 Albánie	30
4.1.1 Statistiky rozvojové pomoci	30
4.1.2 Nejvýznamnější projekty v Albánii.....	31
4.2 Bosna a Hercegovina.....	33
4.2.1 Statistiky rozvojové pomoci	33
4.2.2 Nejvýznamnější projekty v BaH	34
4.3 Černá Hora	36
4.4 Kosovo	36

4.4.1 Statistiky rozvojové pomoci v Kosovu.....	37
4.4.2 Nejvýznamnější projekty v Kosovu	37
4.5 Severní Makedonie.....	38
4.6 Srbsko.....	39
4.6.1 Nejvýznamnější projekty v Srbsku.....	40
Diskuze.....	42
Závěr.....	44
Seznam použité literatury	45
knihy:.....	45
internetové zdroje:	45
články:	50
zpravodajské a internetové články:	51

Seznam zkratek

- ADFD - Abu Dhabi Fund for Development (Abudhabský rozvojový fond)
- BaH - Bosna a Hercegovina
- DAC - Development Assistance Committee (Výbor pro rozvojovou pomoc)
- EU - Evropská Unie
- HDI - Human Development Index (Index lidského rozvoje)
- HDP - hrubý domácí produkt
- HND - hrubý národní důchod
- KFAED - Kuwait Fund for Arab Economic Development (Kuvajtský fond pro arabský ekonomický rozvoj)
- KSrelief - King Salman Humanitarian Aid and Relief Center
- MDGs – Millennium Development Goals (Rozvojové cíle tisíciletí)
- MOFA - KW - Ministerstvo zahraničních věcí Kuvajtu
- MZVČR - Ministerstvo zahraničních věcí ČR
- ODA - Official Development Assistance (Oficiální rozvojová pomoc)
- OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
- OSN - Organizace spojených národů
- PKSh - Partia Komuniste e Shqipërisë (komunistická strana Albánie)
- SA - Saúdská Arábie
- SAE - Spojené arabské emiráty
- SFD - Saudi Fund for Development (Saudský fond pro rozvoj)
- SDGs - The Sustainable Development Goals (Cíle udržitelného rozvoje)
- UAE - MOFAIC - Ministerstvo zahraničních věcí a mezinárodní spolupráce SAE
- UNDP - United Nations Development Program (Rozvojový program OSN)
- USD - americký dolar
- WB6 (Western Balkan six) - do této šestice spadají země: Albánie, Kosovo, Černá Hora, Kosovo, Severní Makedonie a Srbsko

Úvod

Západní Balkán, který se skládá z několika států, se po rozpadu Jugoslávie musel vypořádat s mnoha výzvami, jako například zajištění míru a stability nebo hospodářskou obnovou států. Zároveň rozvojová pomoc arabských donorů se stává v posledních letech stále významnější, avšak oblast poskytování této pomoci na území západního Balkánu zůstává relativně nezmapovaná. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl vybrat právě tohle zaměření práce, čemuž předcházela konzultace s vedoucí bakalářské práce, která téma alokace rozvojové pomoci arabských donorů v oblasti západního Balkánu navrhla.

V úvodní části bakalářské práce je vymezeno zájmové území, kterými jsou země západního Balkánu – Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá hora, Kosovo, Severní Makedonie a Srbsko. V rámci úvodu je také uvedena moderní historie vybraných států na území západního Balkánu a historie vztahů mezi arabskými státy a zeměmi západního Balkánu. Srovnání mezinárodní a arabské rozvojové pomoci vytváří potřebný kontext pro porovnání rozvojové pomoci arabských donorů v této oblasti.

Další část práce se zaměřuje na identifikaci arabských donorů – Spojené arabské emiráty, Saudská Arábie, Kuvajt, kteří poskytují rozvojovou pomoc nejen na území západního Balkánu, popisuje jejich vztah k rozvojové pomoci. V této části jsou rovněž uvedeny způsoby, jakými tito donoři poskytují pomoc.

V závěrečné části práce je podrobně analyzována rozvojová pomoc vybraných arabských donorů, fondů a organizací, které se podílejí na poskytování rozvojové a humanitární pomoci na území západního Balkánu. Tato část práce se zaměřuje zejména na statistiky poskytnuté pomoci a popis nejvýznamnějších projektů, které tyto organizace financují.

Metodologie a cíle práce

Cílem této bakalářské práce je analyzovat rozvojovou pomoc arabských donorů na území západního Balkánu, které bude předcházet uvedení čtenáře do situace, ve které se státy nachází a co tuto situaci způsobilo. Práce se zaměří na identifikaci arabských donorů, jejich cílů a důvodů poskytování rozvojové pomoci a také na způsoby, jakými je tato pomoc poskytována.

Pro dosažení uvedených cílů a zodpovězení výzkumných otázek se v této práci používá metoda literární rešerše, která spočívá v hledání, sběru a analýze relevantních informací a dat z různých zdrojů. Výzkum se opíral právě o literární rešerši a analýzu dostupných akademických zdrojů, k tomu byl využit vyhledávač *Google Scholar*, portál *Taylor & Francis Online* nebo E-zdroje aj. Dalším neméně významným zdrojem informací byla literatura o historii balkánských zemí a v neposlední řadě výroční zprávy států a fondů a další relevantní dokumenty.

Autor pomoci této metody odpovídal na tyto výzkumné otázky:

- *Co předcházelo tomu, že je potřeba poskytovat finance na rozvoj států západního Balkánu?*
- *Jak a jakou formou se arabští donoři angažují na rozvoji států západního Balkánu?*

1. Úvod do problematiky západního Balkánu

1.1 Vymezení území západního Balkánu

Definice autorů se liší tím, které země spadají pod označení země západního Balkánu. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky uvádí tyto země: Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Chorvatsko, Kosovo, Severní Makedonie a Srbsko (MZVČR, 2013). V některých zdrojích je dokonce označeno i Rumunsko (Johannes D. Rey et al., 2018). Tato bakalářská práce se zaměřuje na země WB6 (Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Kosovo, Severní Makedonie, Srbsko), které jsou nejčastěji označovány za země západního Balkánu a zároveň vytvořili již zmíněnou alianci WB6, zaměřující se na spolupráci těchto zemí v oblasti rozvoje a obchodu. Rumunsko bylo vyloučeno z důvodu polohy, jelikož zasahuje na západ poloostrova minimálně, a Chorvatsko bylo eliminováno z výběru kvůli tomu, že je již členem EU a zároveň je označováno za nejrozvinutější z výše zmíněných zemí (Will Bartlett, 2009).

1.2 Moderní historie zemí WB6

1.2.1 Albánie

Albánie byla od 15. století až do počátku 20. století součástí Osmanské říše, přesněji do roku 1912, kdy byla 28. listopadu vyhlášena nezávislost. Tento den je dodnes označován jako jeden z nejdůležitějších v albánské historii. Jednalo se velice důležitou událost, a to z důvodu nárokovaní si území Albánie okolními státy. Ačkoliv šlo pouze o symbolické vyhlášení nezávislosti, neboť většina území byla i nadále okupována vojsky sousedních států, tak následující rok díky zásahu světových velmocí byla oficiálně uznána Albánie jako samostatný stát a byly vytyčeny její hranice (Hradečný, 2008, str. 319–321).

V roce 1944 osvobodilo od okupace tehdejší Albánii Národní osvobozené vojsko neboli UNC, což bylo organizované komunistické hnutí (Hradečný, 2008, str. 403–410), které se poté dostalo k moci, a začala jeho krutá vláda. Probíhaly pozemkové, průmyslové a měnové reformy ve prospěch státu, v podstatě zmizel jakýkoliv soukromý sektor. PKSh neboli Komunistická strana Albánie, kterou ovládali Koči Džodže (po rozvázání vztahů s Jugoslávií popraven) a hlavně Enver Hodža, postupně likvidovala nepřátele tzv. „lidového režimu“ a tím si upevňovala moc v Albánii (Hradečný, 2008, str. 421–431).

V rozmezí 30 let komunistická Albánie pod vedením Envera Hodžy postupně střídala své nejbližší spojence, Jugoslávii (1944–1948), SSSR (1948–1961) a Čínu (1961–1978). Po ukončení spolupráce s Čínou ztratila Albánie svého posledního zahraničního spojence; na jednu stranu skončila závislost na jiných zemích, avšak skončila i materiální a finanční podpora. Kvůli ztrátě této podpory Albánie uvadala, nezvládala naplňovat své pětileté plány, celá její ekonomika se utlumila, klesla produktivita práce a byly omezeny státní výdaje. Komunistická síla stejně jako ve zbytku světa slábla, po uplynutí dlouhých 68 letech (od roku 1923) byla ve volbách více než jedna strana, ale i přesto zvítězili komunisté (169 křesel). Celkem bylo v parlamentních volbách 13 stran, ale do parlamentu se kromě komunistů dostaly pouze: Demokratická strana (75 křesel), seskupení Omonia (5 křesel) a Národní výbor veteránů (1 křeslo). Nově sestavená vláda plánovala transformaci celé Albánie, vyhlásila reformní program zahrnující: privatizaci malých podniků, zavedení nového finančního systému, liberalizaci cen a odstranění překážek bránících mezinárodnímu obchodu. Vše vypadalo slibně. Albánie navazovala vztahy se západními velmocemi, vlnu optimismu a nadějí na lepší budoucnost přinesla do země návštěva ministra zahraničí USA v roce 1991. Ačkoliv vyhlídky vlády na stabilizaci země byly pozitivní, statistiky říkají opak. „*HDP se oproti předchozímu roku snížilo v roce 1991 o 27 %.*“ (Hradečný, 2008, str. 522) Klesla také produkce v zemědělství a zemi opět sužovala bída, nezaměstnanost, inflace a další negativní šoky vedoucí k emigraci zejména mladých lidí do zahraničí (Hradečný, 2008, str. 491–523). Situace v zemi se začala stabilizovat v novém tisíciletí, výrazným milníkem bylo připojení se k NATO v roce 2009.

1.2.2 Bosna a Hercegovina

BaH je označována jako jedna z nejkomplicovanějších zemí Evropy kvůli tomu, že se zde střetávají 3 kultury - chorvatská, srbská a bosňácká (muslimské obyvatelstvo na území BaH). V souvislosti s tímto kulturním složením probíhaly v zemi boje již od 19. století, a to jak na bitevním poli, tak i mezi historiky a politiky. Každá kultura si z nějakého historického důvodu zemi přivlastňovala, Srbové zdůrazňovali svou dominanci v historickém a politickém rozvoji země, Chorvati používali podobné historické argumenty, které měly stejně jako u Srbů podpořit připojení BaH k jejich státům. Bosňáci tvrdili, že jsou bosenští muslimové potomky původních, středověkých obyvatel BaH. Usilovali zejména o autonomii státu a zároveň o hlavní postavení v politickém složení státu (Hladký, 2006).

Druhá světová válka měla na BaH obrovský dopad, mezikulturní konflikt uvnitř země přerostl v bitvu mezi kulturami, zároveň se zde děly velké politické změny. Po válce se BaH stala součástí federace Jugoslávie, ve které setrvala až do rozpadu federace v devadesátých letech (Hladký, 2006). Po rozpadu byly vyhlášeny demokratické volby, ve kterých zvítězila muslimská Strana demokratické akce. Potom, co z Jugoslávie vystoupilo Slovinsko a Chorvatsko, nechtěli muslimští a chorvatští političtí představitelé

setrvat v Jugoslávii, kde převládali Srbové. Proto bylo rozhodnuto o provedení referenda o nezávislosti, které Srbové žijící v BaH bojkotovali; 63 % voličů hlasovalo pro nezávislost (Tejchman, 2016, str. 345–346). Po několika dnech tehdejší prezident Izetbegović vyhlásil autonomii BaH, což vyvolalo pozdvižení u Srbů. Ve stejný den vypukly první konflikty, které později eskalovaly ve válku (Tejchman, 2016, str. 345–346). Trvala dlouhé tři roky (1992–1995) a je označována za nejkrvavější bitvu v historii Jugoslávie. Válka měla za následek opakovaný rozpad BaH na 3 kulturní společenství, úpravy hranic BaH a také hospodářský úpadek státu (Hladký, 2006).

1.2.3 Černá Hora

Moderní dějiny historie Černé Hory můžeme datovat od roku 1878, kdy byla Sanstefanskou smlouvou a později téhož roku Berlínským kongresem uznána nezávislost a také rozšíření území Černé Hory. Země začala postupně vzkvétat, v následujících letech byla vybudována silniční síť, první železnice, otevíraly se nové podniky, rozvíjely se zahraniční investice a v letech 1903–1907 se státní příjmy téměř ztrojnásobily. Uznání nezávislosti mělo také dopad na zahraniční styky, po roce 1878 navázala Černá Hora diplomatické zahraniční styky s Ruskem, Francií, Velkou Británií, USA, Německem a mnoha dalšími. V roce 1910 se Černá Hora na krátké období stala královstvím a Nikola I., vládnoucí dlouhých 58 let (1860–1918), se prohlásil za černohorského krále (Rastoder, 2003, str. 122–125).

Mezi lety 1912–1913 probíhaly balkánské války. Vyhnáním Osmanů ze severu země v první balkánské válce získala Černá Hora poměrně velká nová území. V druhé balkánské válce pro změnu černohorská vojska bojovala na straně Srbska proti Bulharsku. Během první světové války stála Černá Hora na straně Dohody, a byla okupována vojsky Rakouska-Uherska (Rastoder, 2003, str. 125–126). Po válce byla Černá Hora začleněna do Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, což bylo v roce 1929 přejmenováno na Království Jugoslávie (Rastoder, 2003, str. 133). Po skončení druhé světové války se Černá Hora připojila k Socialistické federativní republice Jugoslávii. V rámci Jugoslávie zažila Černá Hora největší hospodářský rozmach. Podíl průmyslu mezi lety 1945–1990 vzrostl z původních 6 % na 35 %, nejvýznamnějším projektem tohoto období bylo vybudování železnice Bělehrad-Bar, podíl negramotného obyvatelstva klesl z 56 % v roce 1941 na 6 % v roce 1991. Zajímavým ukazatelem byla také urbanizace, Černá Hora mezi lety 1953–1991 zaznamenala nárůst obyvatelstva ve městech vůči celkovému počtu obyvatel o 44 % (Rastoder, 2003, str. 136–137). Černá Hora v tomto období výrazně profitovala z členství ve Federaci, to se však změnilo v roce 1980, kdy praskla pomyslná bublina prosperity země a celé federace, následně chaotický systém správy Jugoslávské federace zavinil ekonomickou krizi ve státech Jugoslávie. Kvůli této krizi rostla nezaměstnanost a zároveň se snížila kvalita života - více než 20 % obyvatel se ocitlo pod hranicí chudoby (Pelikán et. al, 2016, str. 150–151).

Celá federace začala postupně upadat a následně se rozpadat, což vyvrcholilo v roce 1992, kdy členy zůstaly pouze Černá Hora a Srbsko. Tyto dva státy byly spojeny ve Svazovou republiku Jugoslávie až do roku 2003. Poté se tato republika transformovala do Státního společenství Srbska a Černé Hory, což dodávalo určitou suverenitu oběma státům. Dne 21. května 2006 v zemi proběhlo referendum o nezávislosti Černé Hory, rozhodovaly jen tisíce hlasů ale hranice 55 % byla o půl procenta pokořena, a tak byla v Černé Hoře vyhlášena nezávislost (Pelikán et. al, 2016, str. 206–213).

1.2.4 Kosovo

Na území dnešního Kosova v roce 1389 proběhla rozhodující bitva, která změnila Balkán na následujících pět století, jednalo se o bitvu na Kosově poli, kde byla vojska balkánské koalice poražena těmi osmanskými a od této chvíle Osmanská říše začala rychle zabírat území Balkánu (Peza, 2021). Kosovo bylo zabráno Osmany až do dob balkánských válek, tehdy byli Osmané vyhnáni z Balkánu a území Kosova bylo přiděleno Srbsku (Tejchman, 2016, str. 30). Tím vznikl velký problém, způsobený mezietnickou, kulturní a hospodářskou rozdílností tehdejšího obyvatelstva. Na tomto území silně převyšovalo albánské obyvatelstvo nad tím srbským (Štěpánek, 2011, str. 12).

V období mezi válkami se snažilo Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, později Království Jugoslávie integrovat Kosovo do jejich slovanského království kolonizací, potlačováním jejich hodnot, častokrát docházelo i k vystěhování muslimských Albánců, kteří na tomto území byli ve značné převaze (Štěpánek, 2011, str. 43–77). Po druhé světové válce bylo Kosovo začleněno do Jugoslávie, respektive do Srbské lidové republiky. Jugoslávská vláda neuznala samostatnost republiky kvůli kosovským Albáncům, kteří o to usilovali. Většina obyvatel měla svůj původ právě v Albánii a ta nebyla součástí Jugoslávie, tudíž nemohlo být Kosovo uznáno jako nezávislý stát (Štěpánek, 2011, str. 78–129). Až do počátku devadesátých let minulého století kosovští Albánci využívali štědrosti Jugoslávie, která je v podstatě dotovala pod záminkou rozvoje státu. Mnoho peněz ale skončilo v podpoře a budování kosovských národních symbolů, zároveň narůstala autonomie Kosova a také ignorace a perzekuce srbských obyvatel (Branson, 1999, str. 35–62).

V letech 1989–1990 proběhla úprava srbské ústavy, která odebrala veškerou nezávislost autonomním oblastem tedy i Kosovu a tím vzbudila velkou vlnu nevole u kosovských Albánců. Změny v ústavě zakazovaly kosovským Albáncům studovat, byli propouštěni ze zaměstnání a častokrát perzekuováni srbskou policií (Caplan, 1998, str. 751). Kosovští Albánci reagovali vytvořením vlastní alternativní vlády, také vzniklo nezávislé školství a zdravotnictví (Thomas, 2003, str. 55). V následujících letech proběhlo několik diplomatických jednání mezi oběma stranami, ale ani jedna strana nebyla spokojena. Násilí mezi Srby a kosovskými Albánci narůstalo, na Srbsko byly uvaleny sankce, ale ani to nepomohlo k uklidnění konfliktu, až nakonec v roce 1998 došlo k válce, ve které bylo zapojeno i NATO. Ta byla

přerušena kvůli akutnímu jednání zúčastněných stran, ale ani tohle jednání nedosáhlo kýženého výsledku a boje opět pokračovaly. Po několika měsíčních náletech ze strany NATO na srbské pozemní cíle byl donucen tehdejší prezident Srbska Slobodan Milešović stáhnout vojska z Kosova. Tato válka měla obrovský dopad na humanitární situaci obyvatel v Kosovu, a zároveň mnoho kosovských Albánců se poté mstilo místním Srbům v podobě únosů, vražd nebo poškozování jejich majetku (Pelikán et. al, 2016, str.285–291).

V Kosovu působilo po válce několik mezinárodních organizací, zejména OSN, které se snažily vztahy uklidnit, ale mezi Srby a Albánci neustále probíhaly rozbroje a konflikty. Po dlouhých letech jednání a konfliktů získalo Kosovo dne 17. února 2008 nezávislost, tu uznala většina států, někteří srbsští politikové byli proti a hlavně byli proti také kosovští Srbové (Pelikán et. al, 2016, str. 291–322). Vztahy v Kosovu dodnes nejsou optimální, například v minulém roce byl veden spor o registrační značky kosovských Srbů, kvůli tomu došlo k blokadě hranic a střelbě ale nikdo nebyl zraněn a spor je již urovnán. Kvůli těmto rozbrojům neustále probíhají různá jednání se Srbskem a mezinárodními organizacemi, ale rozhodně jsou vztahy na lepší úrovni než na přelomu tisíciletí. Po tomto těžkém období byla ekonomická a hospodářská situace velice špatná, ale již se postupně zlepšuje (Grundman, 2022; Pelikán et. al, 2016, str.322–335).

1.2.5 Severní Makedonie

Území nynější Severní Makedonie bylo stejně jako většina Balkánu zabráno Osmanskou říší až do balkánských válek (Rossos, 2013, str. 67). Po balkánských válkách došlo k rozdělení tehdejšího území Makedonie ve prospěch Řecka (60 % území), Srbska (30 % území) a Bulharska (9 % území) (Tejchman, 2016, str. 30). Ovšem to se rychle změnilo, během první světové války byla pod nadvládou Bulharska, to bylo vzápětí přemoženo Srbskem a jeho spojenci, a tak bylo území nově pod správou Srbska, respektive tehdejšího Království Jugoslávie. Zejména srbsští politici neuznávali název Severní Makedonie a označovali tohle území jako Jižní Srbsko a probíhala zde srbská asimilace (Tejchman, 2016, str. 30–71). Během druhé světové války byla Makedonie opět připojena k Bulharsku hlavně díky italským okupantům ale v roce 1944 byla opět získána srbskými vojsky (Tejchman, 2016, str. 137–164).

Během období po válce a až do rozpadu Jugoslávie zažila Severní Makedonie své slabší i lepší chvíle, stejně jako většina zemí Federace, ale hlavním pozitivem bylo uznání národa a celé Makedonie jako sedmého člena tehdejší federativní republiky Jugoslávie (Tejchman ,2016, str. 224–275). Během postupného rozpadu Jugoslávie se začaly i v Makedonii ozývat názory o odtržení od Federace v roce 1990 proběhly první svobodné parlamentní volby, byl zvolen nový prezident Kiro Gligorov, který prosazoval myšlenku zůstat v Jugoslávii a přetvořit ji na silnou federaci v mezinárodní sféře. Avšak po vystoupení Chorvatska a Slovinska nechtěli Makedonci zůstat ve federaci ovládané převážně Srby. Což

potvrdilo i referendum, kde 95 % voličů hlasovalo pro vystoupení z Jugoslávie, po vyhlášení výsledků byla národním shromážděním 17. září 1991 vyhlášená nezávislost (Tejchman, 2016, str. 335). Tu bojkotovalo hlavně Řecko a provedlo blokádu zboží ale i tu později odvolalo a došlo ke zlepšení vztahů. Makedonii sužovaly ještě dva problémy, kterými bylo zhoršení hospodářské situace, kdy se na úkor nezávislosti snížila životní úroveň obyvatelstva, a problém albánské menšiny (Tejchman, 2016, str. 335–339).

Problém okolo albánské menšiny vyvrcholil v letech 2000–2001, kdy docházelo k rozbrojům mezi Albánci a Makedonci a nebyť zásahu NATO tak by mohl přerůst v občanskou válku. Albánci si díky tomu vysloužili lepší práva v Makedonii, a zároveň byl konflikt urovnán, ale i tak jsou vztahy na tenkém ledě (Pelikán et. al, 2016, str. 356–361). V roce 2019 proběhla dohoda mezi Makedonií a Řeckem o přejmenování na republiku Severní Makedonie, což prohloubilo vztahy mezi oběma zeměmi (Šorović, 2019).

1.2.6 Srbsko

Srbsko bylo stejně jako většina Balkánu po několik staletí součástí Osmanské říše. Velkou měrou se poté zasloužilo o poražení a vyhnání Osmanů během balkánských válek, jelikož Srbsko si zakládalo na početné armádě (Tejchman, 2016, str. 22–30). Dne 28. června 1914 byl spáchán v Sarajevě atentát na následníka Rakousko-Uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Za atentátem stálo 7 mladíků z tajné organizace Mladá Bosna, nejznámější Gavrilo Princip, který přímo zavraždil Františka Ferdinanda a jeho ženu, byl v té době ještě nezletilý, a proto nemohl být popraven, ale dostal trest 20 let ve vězení. Tímto aktem vyvrcholily křehké vztahy mezi Rakouskem-Uherskem a Srbskem a vypukla první světová válka i přesto, že Srbsko tento atentát odsoudilo. (Tejchman, 2016, str. 32) Válka měla katastrofální následky pro Srbsko stejně jako pro ostatní země zapojené ve válce, ale padlo v něm nejvíce obyvatel v přepočtu na celkovou populaci- 6 procent (Jindra, 1984, str. 341).

Po válce vzniklo nově Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, které se později přejmenovalo na Království Jugoslávie. V průběhu druhé světové války byla Jugoslávie z počátku neutrální, ale v roce 1941 byla napadena Německem, to nad ní rychle převzalo kontrolu a území Srbska bylo rozděleno mezi německou územní správu, Bulharsko a Maďarsko (Tejchman, 2016, str. 124–138). Srbsko bylo osvobozeno za pomoci vlastní jugoslávské armády a zároveň v bojích výrazně pomohla vojska sovětské armády (Tejchman, 2016, str. 163–164). Po válce byla obnovila Jugoslávie pod vedením Josipa Broze Tita, jenž čítala nově šest států. Vláda Jugoslávie byla silně komunistická, takže se snažila následovat svůj sovětský vzor. Probíhalo znárodnění podniků, začaly se vytvářet pětileté plány, zemědělská družstva a velmi rychle došlo k obnovení hospodářství (Tejchman, 2016, str. 224–228).

Během následujících let Jugoslávie zažívala významné změny v řízení federace, narůstala autonomie a pravomoci států ale zároveň narůstaly nacionální spory a konflikty vedoucí k postupnému rozpadu, k tomu došlo v letech 1991–1992. Ale Srbsko a Černá hora nechtěly z Jugoslávie vystoupit, a tak vznikla svazová republika Jugoslávie. Během následujících let se jugoslávská armáda zapojila do několika válek o nezávislost, jako první byla chorvatská válka (1991–1995), válka v BaH (1992–1995) a válka v Kosovu (1998–1999). Občanům a vládě Černé Hory začalo pomalu docházet, že by se také chtěli osamostatnit, a tak v roce 2002 byla vyjednána dohoda o transformaci Jugoslávské Svazové republiky ve státní unii Srbska a Černé Hory, ale ta vydržela pouze tři roky. 21. května 2006 v referendu o nezávislost Černé Hory hlasovalo 55,5 % což o půl procenta stačilo k pozdějšímu vyhlášení nezávislosti, o dva roky později vyhlásilo nezávislost Kosovo, tím se definitivně rozpadla Jugoslávie, zejména díky autonomii Černé Hory (Tejchman, 2016, str. 285–397).

1.3 Historie vztahů mezi Araby a Balkánem

Balkánský poloostrov představuje pomyslnou hranici mezi Evropou a Blízkým východem. Díky této poloze je Balkán specifický svou kulturou, pestrostí a různorodostí, protože se zde prolíná evropská a arabská kultura (Krejčí, 2012). Tuto oblast silně ovlivnila Osmanská říše, která se rozléhala na území dnešního Balkánu. Historie vztahů Arabů a Balkánců byla kvůli Osmanské říši velice komplikovaná, před příchodem Osmanů byla většina obyvatel balkánských států evropského původu a převážně křesťanského vyznání. Změna nastala ve 14. století, kdy začaly osmanské nájezdy na Balkán. Státy Balkánu mezi sebou neměly vřelé vztahy ale i přesto vznikla roku 1387 balkánská koalice, která měla zastavit Osmany. Byla složena z vojsk rumunského vojvody Mircea, kosovského Vuka Brankoviče, chorvatského bána Ivana Horvata, bosenského krále Tvrtka a albánských feudálů. V následujících letech proběhlo několik bitev ale i přes velké ztráty se podařilo Osmanům zvítězit a tím začala jejich významná expanze na Balkán (Peza, 2021).

V období Osmanské říše docházelo k budování vztahů mezi těmito kulturami. Osmanská říše se rozléhala na části území Balkánu až do roku 1912, kdy Albánie vyhlásila nezávislost a později, v roce 1922 došlo k úplnému rozpadu říše. Arabové a “Balkánci” poté nenavazovali bližší vztahy, vzhledem k tomu, že byl západní Balkán sjednocen do Jugoslávie, která si pečlivě vybírala své spojence a pro zbytek světa byla víceméně uzavřená (Hradečný, 2008, str. 491–523).

K navázání nových vztahů došlo až ke konci 90. let minulého století, kdy byly vztahy iniciovány ropnými velmocemi v okolí Perského zálivu, konkrétně Saudskou Arábií, Spojenými arabskými emiráty, Katarem a Kuvajtem. Jejich zapojení na území Balkánu zapříčinily jugoslávské války, ve kterých poskytly pomoc muslimským zemím jakožto svým náboženským bratrům. Když války skončily,

mnoho rozvojových a humanitárních organizací na Balkáně zůstalo a pokračuje dodnes v rozvojové a ekonomické pomoci. Vzhledem k bohatství národů Blízkého východu má tato pomoc významný ekonomický dopad na státy západního Balkánu. Negativním dopadem je ovšem zvýšená propagace extremistických islámských myšlenek, a zvýšené riziko teroristických útoků (Hänsel et. al, 2018).

2. Rozvojová pomoc

Definice rozvojové pomoci není jednotná, tudíž se může u některých organizací lišit, OECD ji definuje takto:

“Finanční toky oficiální rozvojové pomoci jsou definovány jako toky do zemí uvedených na seznamu příjemců vytvořeném OECD a do multilaterálních rozvojových organizací, které jsou: poskytované oficiálními organizacemi, včetně státních a místních vlád nebo jejich agenturami z nichž každá transakce má za cíl podpořit hospodářský rozvoj a blahobyt v rozvojových zemích” (OECD, 2018).

Rozvojová pomoc se dále dělí na dvě kategorie, první řeší formu poskytování pomoci, druhá kategorie řeší zdroje financování.

1. Kategorie

bilaterální - pomoc, nebo spolupráce pouze mezi dvěma zeměmi,

multilaterální - pomoc, kterou poskytují většinou nadnárodní organizace např. OSN, OECD, UNDP.

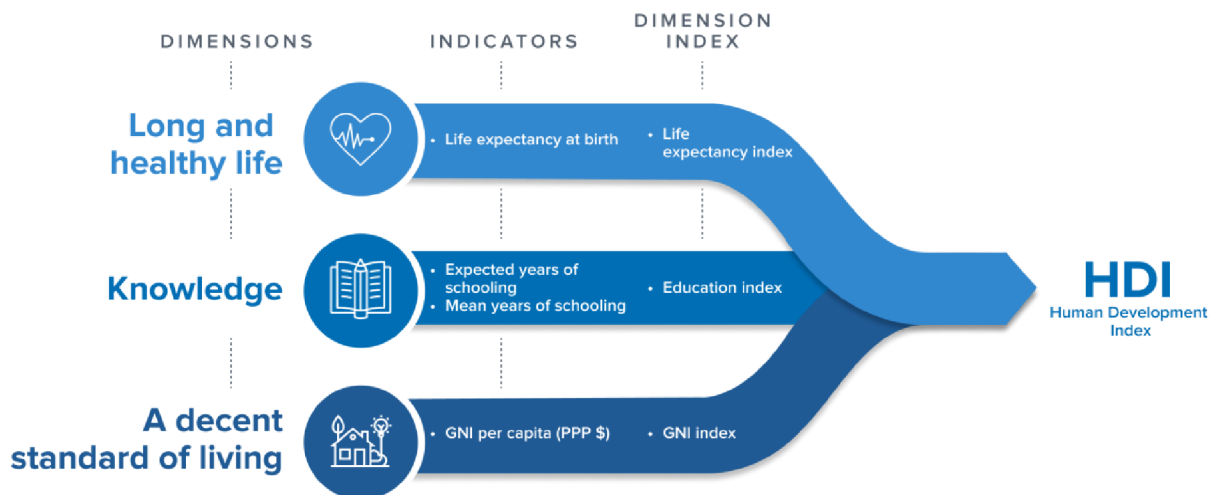
2. Kategorie

vládní - oficiální rozvojová pomoc poskytnutá ze státního rozpočtu,

nevládní - poskytována nevládními organizacemi, které shromažďují finance pomocí nadací, grantů nebo od soukromých dárců.

2.1 Ukazatele rozvojové pomoci

Autoři se liší v tom, jak by měl být měřen rozvoj států. Většina z nich se ale shoduje na několika základních ukazatelích rozvoje, kterými jsou HDP, HND, HDP na obyvatele, HDI, a také počet lidí pod hranicí chudoby, dětská úmrtnost, délka života a další.



Obr. 1 - Index lidského rozvoje (UNDP, 2022)

2.2 Celosvětová rozvojová pomoc

Každá mezinárodní organizace zaměřená na rozvojovou pomoc má různé členy, metody a strategie, ale většina má stejný cíl, tj. hospodářský rozvoj a blahobyt rozvojových zemí. Například UNDP, což je Rozvojový program OSN, v roce 2015 vyhlásil 17 cílů nebo výzev udržitelného rozvoje (SDGs), kterých by chtěl dosáhnout do roku 2030¹. V posledních letech se ale celý svět odklonil od těchto cílů, protože se stále potýká s pandemií Covidu-19, jejími dopady a probíhající válkou na Ukrajině. Tyto události zapříčinily momentální celosvětovou krizi, kdy inflace překonává nejvyšší hodnoty tohoto tisíciletí. V Evropě nastala energetická krize, mnohem častěji dochází k výpadkům v dodávkách zboží a většina světových ekonomik je pod výrazným tlakem. OSN naléhá na uklidnění situace ve světě a zároveň k opakovanému nasměrování na dráhu SDGs (OSN, 2022).

¹ Těchto 17 cílů navazuje na předchozí cíle označované jako MDGs (Millennium Development Goals), které byly vyhlášeny v roce 2000 na následujících 15 let.



Obr. 2 - Všech 17 SDGs (OSN, 2022)

Dalším příkladem může být Evropská unie, jejíž hlavní cíl je odstranění chudoby, který byl vyhlášen již v roce 1957. Nově byl v roce 2021 vytvořen program NDICI (Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument) zaměřující se na rozvojovou a mezinárodní spolupráci. Hlavním důvodem vytvoření tohoto programu bylo sjednocení a přehlednější uspořádání pro vnější politiku EU v rozvojových zemích. Tento nástroj a jeho rozdělení financí se dělí na čtyři podoblasti, první geografický program se zaměřuje na rozvoj států v sousedství Evropy², subsaharské Afriky, Asie a Tichomoří, Ameriky a Karibiku. Druhý se soustředí na tematické cíle jako jsou lidská práva a demokracie, stabilitu a mír, zdraví atd. Třetí program slouží na humanitární pomoc, zamezení vzniku konfliktů, popřípadě k rychlé pomoci oblastem zasáhnutých krizí. Poslední, čtvrtý program, funguje jako finanční polštář, ve kterém jsou nahromaděny nepřidělené prostředky, sloužící jako rychlá záloha pro výše zmíněné tři programy (Padurariu, 2022).

2.3 Rozvojová pomoc Arabů

V arabské rozvojové pomoci figurují zejména ropné velmoci. Oficiální rozvojová pomoc Saudské Arábie, Kuvajtu a Spojených arabských emirátů v letech 1973–2008 činila v průměru 1,5 % HDP těchto států (Rouis, 2010). Tím tyto státy výrazně převyšovaly cíl OSN stanovený na 0,7 % HDP, který není většina států schopna dodnes plnit. Podíl ODA jako % HDP u těchto donorů postupně klesl, vzhledem ke klesajícím příjmům z ropy a rostoucím nákladům na infrastrukturu zemí, byla výše pomoci

² Arménie, Ázerbájdžán, Gruzie, Ukrajina, Moldavsko, Libanon, Palestina, Alžírsko, Egypt, Jordánsko

neudržitelna (Rouis, 2010). Podle OECD byla v roce 2021 v ODA jako % HDP světovým lídrem Saúdská Arábie, která se dostala jako jediná nad 1 %. Další arabskou zemí v pořadí jsou Spojené arabské emiráty dosahující na 0,4 % ODA jako % HDP. Za zmínku stojí také Turecko, které se mezi lety 2018–2021 pohybovalo okolo 1 % (OECD, 2023).

Vzhledem k bohatství některých států Arabského poloostrova zde najdeme mnoho štědrých dárců. Většina arabské pomoci je poskytována bilaterální formou, podle Villangera (2007) to bylo mezi lety 1995–2004 téměř 86 %. V tomto směru jsou nejvýznamnějšími poskytovateli: Abu Dhabi Fund for Development, Kuwait Fund for Arab Economic Development, Saudi Fund for Development.

Najdeme zde několik významných multilaterálních organizací. Jednou z nejznámějších je Islámská rozvojová banka, která operovala dříve převážně ve státech Ligy arabských států a kulturně blízkých zemích, ale stejně jako ostatní organizace se již rozrůstá a pomáhá v rozvojových zemích po celém světě. Hlavním sektorem, kam Islámská rozvojová banka investuje, je infrastruktura zemí (resp. doprava), která v roce 2021 tvořila 36,4 % investic (IsDB, 2022). Další významnou organizací je Arab Fund for Economic and Social Development.

Velkou překážkou u arabské pomoci je ale nedostatek informací o výše zmíněných organizacích a jejich projektech – u většiny z nich fungují jako kvalitní zdroj pouze výroční zprávy. Některé z nich, například Saudi Fund for Development na svých oficiálních stránkách poskytuje v podstatě jen výroční zprávy, ostatní informace na webu jsou velice stručné a nedostačující.

3. Arabští donoři

Arabská rozvojová pomoc se v dnešní době již relativně srovnává s tou mezinárodní. Dříve Arabové podporovali hlavně kulturně blízké země – tento trend však v dnešní době polevuje. Stěžejní odlišností u arabských donorů je závislost na ropě, která představuje jejich hlavní vývozní komoditu a je na ní postavené celé bohatství Arabů. Arabská rozvojová pomoc z tohoto důvodu není tolik konzistentní jako u ostatních vyspělých zemí. Na tuto skutečnost by mohli arabští donoři v budoucnu doplatit (Villanger, 2007). V následujících kapitolách jsou představeni nejvýznamnější arabští donoři.

3.1 Spojené arabské emiráty (SAE)

„Zahraniční pomoc je jedním ze základních pilířů naší zahraniční politiky. Jsme totiž přesvědčeni, že z bohatství, které máme, nemáme žádný skutečný benefit pokud se nedostane také k potřebným, ať už jsou kdekoliv, a bez ohledu na jejich národnost nebo víru.“

- Šejk Zayed bin Sultan AL Nahyan (sjednotitel SAE)

Počátky rozvojové pomoci SAE započaly již v roce 1971, tedy při sjednocení státu. Téhož roku na území SAE vznikl první fond zaměřený na rozvojovou pomoc – Abu Dhabi Fund for Development. Od počátku vzniku státu byla rozvojová pomoc jedním z pilířů zahraniční politiky. Mezi lety 1971–2021 SAE vynaložily na rozvojovou pomoc 87,97 miliard amerických dolarů (UAE-MOFAIC, 2023). K padesátému výročí země vláda vyhlásila plán na následujících 50 let, který obsahuje 10 zásad, kdy devátá představuje závazek a morální povinnost k poskytování zahraniční pomoci méně rozvinutým zemím bez ohledu na národnost, vyznání, rasu nebo kulturu jejího obyvatelstva (Al Zaabi, Awamleh, 2019; UAE-MOFAIC, 2023).

SAE začaly svou oficiální rozvojovou pomoc reportovat OECD od roku 2009, čímž se staly první zemí z Arabského poloostrova reportující detailní výsledky OECD. Od téhož roku se jejich ODA/HDP pohybovala pod průměrem DAC zemí, ale v roce 2013 vzrostla o více jak 600 % na úroveň 1,32 % HDP (Cochrane, 2021). Od té doby se jejich ODA postupně snižuje až na nejaktuálnějších 0,41 % HDP v roce 2021 (OECD, 2022). Dle Ministerstva zahraničí SAE (2014) šlo o podporu vedoucí ke splnění závazků končících MDGs, kritici se ale shodují na tom, že vynaložené prostředky měly zastavit nepokoje arabského jara ještě před hranicemi SAE, aby nedošlo i zde k nepokojům a tehdejší vláda nebyla sesazena (Al-Anani, 2020).

Dle Vilangera (2007) směřovala ODA v dřívějších letech zejména arabským státům, v roce 2005 jim bylo směřováno 60 % rozvojové pomoci, mezi lety 2013–2018 bylo ze 6 hlavních příjemců ODA 5

muslimských, výjimku tvořilo Srbsko. Tento trend stále pokračuje, i když je již vidět určitá diverzifikace pomoci, přesto i v nejnovější výroční zprávě zahraniční pomoci SAE za roku 2021 tvořily hlavních 5 příjemců kulturně blízké státy (Mauritánie, Egypt, Guinea, Komory, Maroko). Orientace na arabské státy je zakořeněna v ústavě již od roku 1971 (upravené v roce 2010), v článku 12: „*Zahraněční politika SAE bude zaměřena na podporu arabských a islámských zájmů a k navázání užšího přátelství a spolupráce se všemi národy a lidmi na základě principů charty OSN*“ (Cochrane, 2021; Federální národní rada, 2010; Gökalp, 2020; UAE-MOFAIC, 2022).

SAE se na většině humanitární a rozvojové pomoci spoléhají na své fondy a svou vládu. Zároveň spolu s dalšími státy Blízkého východu byly kritizovány, že se zdržují od multilaterálních organizací a zpochybňují Západ (Young 2017), ale to se od roku 2000 postupně mění a vláda SAE neustále zvyšuje spolupráci se Západem, OSN, OECD a dalšími mezinárodními organizacemi. Po teroristickém útoku 11. září 2001 se SAE zavázaly k boji proti islámskému terorismu po boku USA na všech frontách, tzn. proti Al-Káidě, ISIS, Al Shabab a Muslimskému bratrstvu operujícímu v Egyptě. Díky tomu se SAE staly blízkým partnerem USA na Blízkém východě. Tímto, ale i dalšími kroky, jako např. reportováním dat OECD, spoluprací s OSN a západními velmocemi a samozřejmě výši prostředků směřovaných na rozvoj, si SAE říkají o čím dál větší pozornost na mezinárodní úrovni (Gökalp, 2020).

CÍLE A DŮVODY ROZVOJOVÉ POMOCI SPOJENÝCH ARABSKÝCH EMIRÁTŮ

Ve zprávě o zahraniční pomoci od Ministerstva zahraničí SAE (2023) jsou popsány 4 cíle rozvojové pomoci:

- 1) *Zlepšit životní úroveň a snížit chudobu v chudších zemích.*** Jedná se o hlavní cíl zahraniční pomoci SAE, odkazuje na sjednotitele SAE, který tvrdil, že jejich bohatství by mělo být sdíleno s „méně šťastnými komunitami“. Tento cíl také vybízí k pokračování a rozšiřování zahraniční pomoci, protože jsou státy, které to prozatím neustále potřebují.
- 2) *Podporovat stabilitu, mír a prosperitu ve vybraných zemích.*** Tímto cílem ministerstvo SAE naznačuje, že bude bojovat s chudobou, nezaměstnaností, udržovat bezpečnost a podporovat udržitelný hospodářský a sociální rozvoj a zároveň bude spolupracovat s mezinárodními organizacemi (např. OSN) při řešení těchto situací ve světě.
- 3) *Vybudovat kvalitní mezinárodní vztahy s příjemci pomoci a ostatními donory.*** Cíl představuje, že budou SAE neustále pracovat na rozvoji a navazování nových mezinárodních vztahů a aktivně se zapojovat do řešení globálních problémů.
- 4) *Rozvíjet obchodní a investiční vazby s rozvojovými zeměmi.*** Finanční podpora rozvojovým zemím, která podpoří jejich ekonomický růst a soběstačnost, z čehož budou mít prospěch i SAE, jakožto centrum obchodu a financí pro blízké okolí.

3.1.1 Abu Dhabi Fund for Development (ADFD)

Abu Dhabský fond existuje již od roku 1971. Je řízen devítičlennou správní radou, která má své funkční období 3 roky. Předseda rady (šejk Mansour Bin Zayed Al Nahyan) a její místopředseda (šejk Abdullah Bin Zayed Al Nahyan) jsou synové již zesnulého sjednotitele SAE šejka Zayeda bin Sultana Al Nahyana. Fond se zaměřuje zejména na financování různých druhů projektů, poskytuje zvýhodněné úvěry a granty, dále se zaměřuje na investice do společností nejen v rozvojových zemích, čímž diverzifikuje své příjmy, jelikož u některých společností má dokonce 100% podíl vlastnictví. V sektorovém odvětví se Fond zaměřuje na infrastrukturu, dopravu, bydlení, zemědělství, udržitelnou energetiku ale i na služby jako jsou vzdělání, zdraví nebo turismus. Padesát let od vzniku fondu bylo úspěšně dokončeno již 651 projektů, přičemž 299 jich bylo v Asii a 297 v Africe, dohromady poskytl fond svou finanční podporu již 103 zemím. (ADFD, 2022)

3.2 Saudská Arábie (SA)

Historie zahraniční pomoci Saudské Arábie započala již v padesátých letech minulého století. V té době poskytla pomoc regionu Punjab ležícímu na hranicích Indie a Pákistánu. V roce 1974 SA založila Saudi Fund for Development, který má za cíl ekonomický rozvoj rozvojových zemí. SA reportovala data OECD již několik let, ale až v roce 2018 se stala oficiálním členem uskupení OECD-DAC a začala reportovat detailní a oficiální data poskytované King Salman Humanitarian Aid and Relief Centre (KSRelief). Pro transparentnost této pomoci byla vytvořena Saudi Aid Platform, což je webová stránka, kde jsou uvedeny statistiky o rozvojové pomoci poskytnuté Saudskou Arábií (Hamid, 2022).

Dle nejnovějších dat z OECD (2022) a Saudi Aid Platform (2023) bylo nejvíce pomoci stejně jako u SAE směřováno nábožensky blízkým zemím. Nejvíce projektů bylo uskutečněno v Jemenu, který tak výrazně převyšuje ostatní státy. Druhým příjemcem je Egypt, který obdržel nejvíce prostředků v době arabského jara. Po uklidnění konfliktů spojených s arabským jarem dosáhla SA v roce 2014 na svou prozatím nejvyšší hranici podílu ODA/HDP v tomto tisíciletí a to 1,9 % (Hamid, 2022).

Podle statistik Saudi Aid Platform putuje nejvíce prostředků na rozpočtovou podporu zemí. Tento styl rozvojové spolupráce zajišťuje lepší koordinaci financí při plánování a zhotovení projektů, častokrát podpora není vázána na přímý projekt, takže vláda příjemce rozhoduje o tom, kam obdržené peníze poputují (European Commission, 2022)

3.2.1 Saudi Fund for Development (SFD)

Saudský fond pro rozvoj byl založen v roce 1974. Jeho hlavním cílem je: „*podílet se na financování projektů v rozvojových zemích pomocí grantů, úvěrů a technické podpory*“ (SFD, 2022). Fond je řízen dozorčí radou, kterou tvoří 10 členů. Od založení fondu až do roku 2021 fond financoval 697 projektů, z toho nejvíce jich bylo v sektoru dopravy, konkrétně 227, a poté 225 v sektoru sociální infrastruktury. Celkem na tyto projekty bylo poskytnuto více než 69 miliard SAR (saudský rijál, kurz k 31. 12. 2021, 1 SAR = 5,83 Kč). Fond se zaměřuje nejvíce na Afriku, kde bylo uskutečněno již 408 projektů ve 46 zemích, v Asii se číslo projektů momentálně zastavilo na 265 projektech uskutečněných ve 30 zemích. Celkem tento Fond poskytl finanční podporu v 84 zemích (SFD, 2022).

3.3 Kuvajt

Kuvajt započal s rozvojovou pomocí po vyhlášení nezávislosti v roce 1961. Téhož roku bylo jako první krok pro posilování diplomatických vztahů zřízeno Ministerstvo zahraničních věcí a také vznikl Kuvajtský fond pro arabský ekonomický rozvoj (KFAED). Kuvajtské prostředky jsou distribuovány skrze dvě instituce a tj. Kuvajtský fond pro arabský ekonomický rozvoj a Ministerstvo financí (Ministry of Foreign Affairs State of Kuwait, 2021; Villanger, 2007).

Podle Villangera (2007) dosáhla ODA z HDP rekordních hodnot v roce 1990 a to přesně 7,28 %, což bylo způsobeno zvýšením produkce a cenou ropy. Zároveň v letech 1990–1991 Irák vtrhl na území Kuvajtu, což způsobilo nárůst rozvojové pomoci, jelikož arabské státy, které byly na straně Kuvajtu a odsuzovaly iráckou invazi, dostaly štědrá odměna v podobě „zahraniční pomoci“. Tato invaze měla i opačný dopad pro státy podporující Irák, kterým byla finanční pomoc rapidně snížena nebo úplně pozastavena. Saudská Arábie v tomto případě zaujala stejný postoj. Po skončení války se stali hlavními příjemci saudské rozvojové pomoci hlavní podporovatelé války proti Iráku. Tento způsob pomoci činí arabskou rozvojovou pomoc poněkud kontroverzní, vzhledem k tomu, že jsou do ní zahrnutá vojenská plánování a operace, ale v tomto případě se moc neliší od ostatních donorů. Arabští donoři si tímto způsobem budují své strategické spojení potřebné ke spolupráci při vypuknutí konfliktů jako bylo arabské jaro nebo výše zmíněná invaze Iráku (Villanger, 2007).

Dne 9. září 2014 byl Kuvajtu udělen mezinárodní status humanitárního centra organizací OSN. Tento status získal stát díky své aktivní humanitární pomoci v postižených oblastech, zejména v Sýrii a Iráku, ale i v dalších zemích. Současně OSN jmenovala tehdejšího kuvajtského emíra Sabaha al-Ahmada as-Sabaha humanitárním vůdcem (AL-Salat, 2016; Ministry of Foreign Affairs State of Kuwait, 2021).

Kuvajtské Ministerstvo zahraničních věcí (2021) má vytyčené tyto humanitární cíle:

- *“Chránit zájmy státu a jeho občanů v zahraničí.*
- *Podporovat celosvětové úsilí o mezinárodní mír a bezpečnost.*
- *Řešit regionální a mezinárodní konflikty.*
- *Operovat na Blízkém východě bez zbraní hromadného ničení.*
- *Pracovat na posílení Rady pro spolupráci arabských států v Perském zálivu.*
- *Pracovat na posílení arabské spolupráce a solidarity.*
- *Nabídnout postiženým zemím humanitární pomoc.*
- *Ukázat významnou humanitární roli státu Kuvajt.*
- *Aktivně pracovat na humanitární a preventivní diplomacii.”*

3.3.1 Kuwait Fund for Arab Economic Development (KFAED)

Kuvajtský fond byl založen v roce 1961. Má za cíl: „*podporovat arabské a další rozvojové země v rozvoji jejich ekonomik*“. Podporu těchto států poskytuje prostřednictvím grantů, úvěrů a příspěvků do mezinárodních rozvojových institucí. Sektorově je tento fond zaměřen na zemědělství, energetiku, průmysl, dopravu a vodohospodářství (KFAED, 2015). Fond je řízen devítičlennou správní radou. Za fiskální rok 2020/2021 poskytl fond 19 půjček, dohromady 17 zemím. Tyto půjčky byly zaměřeny na projekty spojené hlavně s prvními dvěma SDGs (konec chudoby a hladu), zároveň poskytl 6 grantů. Od založení fondu až po 31. března 2021 bylo poskytnuto 434,9 milionu KD (kuvajtský dinár, kurz k 31.3.2021 1 KD = 73,38 Kč) (KFAED, 2022).

4. Rozvojová pomoc arabských donorů v konkrétních zemích západního Balkánu

4.1 Albánie

Arabská rozvojová pomoc sahá v Albánii do devadesátých let minulého století. Zájem arabských donorů o angažování v Albánii se zakládá na dvou předpokladech: ekonomickém a náboženském. Po pádu albánského komunismu se arabští donoři zaměřili zejména na výstavbu náboženských staveb jako jsou například mešity, jelikož jsou si státy kulturně blízké. Albánie je tvořena podle statistického úřadu v Albánii (2011) z 56,7 % muslimy. Albánie je zároveň jako jediný evropský stát členem OIC (Organisation of Islamic Cooperation). Arabské státy využívají v Albánii náboženství k navázání kontaktů, což jim zprostředkovává jednodušší cestu k investicím a budování svých projektů v Albánii, jako jsou výše zmíněné mešity nebo například letiště v Kukes. Dále investovali do budování dopravní infrastruktury a turismu zejména na jižním pobřeží země. V minulém desetiletí proběhlo dokonce několik prezidentských návštěv mezi Albánií a státy Blízkého východu (Instituti i Statistikave, 2011; KFZ, 2022; Konrad-Adenauer-Stiftung, 2018).

4.1.1 Statistiky rozvojové pomoci

Dle Ministerstva zahraničních věcí SAE (2022) závazky o rozvojové pomoci SAE v roce 2020 v Albánii činily 70 milionů USD, což z ní dělalo zemi, která by měla obdržet největší objem podpory mezi zeměmi s vyššími středními příjmy. Pro srovnání druhé Maledivy by měly obdržet pouhých 5 milionů USD. Ale celková zahraniční pomoc SAE za rok 2020 odpovídala necelým 11 milionů USD. Například Emirátský Červený kříž poskytl Albánii za rok 2020 3,5 milionu USD, což ji řadí na 10. místo mezi top příjemci od Emirátského Červeného kříže v tomtéž roce. Finanční pomoc od SAE vůči roku 2019 klesla o 2,25 milionu USD. Zajímavým úkazem je, že v roce 2019 přispěla vláda pouhých 136 tisíc USD a ADFD 10,4 milionů USD, kdežto v roce 2020 se tyto role téměř obrátily, vláda přispěla 6 milionů USD a ADFD pouhý 1 milion USD. U finanční podpory SAE do Albánie lze sledovat klesající trend stejně jako u celkové rozvojové pomoci SAE (UAE-MOFAIC, 2022; UAE-MOFAIC, 2020).

Dle oficiální informační webové stránky Saudi Aid Platform (2023) bylo v Albánii od roku 2009 uskutečněno 35 projektů v celkové hodnotě 99,8 milionů USD poskytnutých ze Saudské Arábie. Projekty byly nejčastěji zaměřené na vzdělání, konkrétně jich bylo 18. Ale jsou v tom zahrnuty i projekty jako například v roce 2019, kdy bylo poskytnuto stipendium pouze jednomu žákovi z Albánie, nebo

projekt z roku 2021, kdy se jednalo o podporu albánských studentů v Malajsii ve výši 1 076 USD. Nejvýznamnější položkou na seznamu projektů je sektor dopravy a infrastruktury, do kterého SA, respektive SFD, směřoval celkem 92 milionů USD (King Salaman Humanitarian Aid and Relief Centre, 2023).

Dalším významným poskytovatelem pomoci je Kuvajt, který od roku 1993 finančně přispěl na 9 projektů v Albánii. Celková výše pomoci dosahuje 39,7 milionů kuvajtských dinárů, což při směnném kurzu ke dni 10. 3. 2023 činí 129,5 milionů USD. Tyto projekty jsou především zaměřené opět na dopravní infrastrukturu (KFAED, 2022).

4.1.2 Nejvýznamnější projekty v Albánii

Projekty Spojených arabských emirátů

Celým názvem mezinárodní letiště Kükes Shaikh Zayed - Flatrat e Veriut, se nachází nedaleko města Kükes, ležícího severozápadně od hlavního města Tirana. Letiště bylo postaveno díky investicím od SAE, které započaly již v 90. letech minulého století, kdy byl na tomto místě zřízen uprchlický tábor pro kosovské Albánce právě díky pomoci ze strany SAE. Letiště bylo pojmenováno po sjednotiteli a hlavním zakladateli rozvojové pomoci v SAE - šejkovi Zayedovi bin Sultanovi Al Nahyanovi. Výstavba letiště byla dokončena v roce 2006, oficiálně bylo otevřeno jako komerční letiště po několika úpravách až v roce 2021, kdy přiletělo první letadlo z Londýna. Od tohoto projektu je očekáváno oživení turistického ruchu v regionu a zároveň zvýšení nabídky pracovních míst (Autoriteti i Aviacionit Civil, 2021; KFZ, 2022). Avšak ke dni 11. 3. 2023 nejsou v nabídce na oficiálních stránkách letiště žádné lety.

Projekt revitalizace řeky a bulváru v Tiraně financovaný ADFD si kladl za cíl přilákat turisty a podpořit cestovní ruch do hlavního města Albánie, ale také přilákat nové investory do Tirany a celkově podpořit Tiranu na mezinárodní scéně. Dalším benefitem navazujícím na ty předcházející bylo vytvoření nových pracovních míst v oblasti. Zároveň se jednalo o podporu a utužení vztahů mezi SAE a Albánií. Úvěr na tento projekt byl poskytnut v roce 2013, výše poskytnuté dotace činila 65 milionů USD (ADFD, 2021; TradeArabia News Service, 2019).

Dalším projektem Abudhabského fondu byla výstavba dálnice mezi městy Tirana-Elbasan. Tímto byla usnadněna dostupnost a zkrácená délka cesty mezi Tiranou a Elbasanem, který se řadí k větším městům v Albánii a zároveň funguje jako ekonomicky významné město. Na tento projekt byl poskytnut úvěr v roce 2011 ve výši necelých 50 milionů USD. Většina autorů uvádí, že silnice měla být dokončena v roce 2017, ale oficiální datum dokončení není nikde uvedeno. Úsek je dlouhý 27 kilometrů a zahrnuje i dva tunely o celkové délce 2,2 kilometrů (ADFD, 2012). Tento projekt zároveň doprovází korupční kauza, jelikož počáteční odhad nákladů byl 222 milionů USD, ale nakonec stavba stála 330 milionů USD. V

roce 2018 byli obviněni tři úředníci za uměle navýšené náklady, ale po provedeném auditu projektu byli zproštěni viny, jelikož důkazy byly neprůkazné. Tento případ ale stále není uzavřen (Kuka, 2022).

Projekty Saudské Arábie

Saudská Arábie poskytla finanční podporu na mnoho projektů spojených s Albánií, většina z nich je spojená s edukací a školstvím, ale nejvíce peněz bylo cíleno na projekty zaměřené na dopravní infrastrukturu a s ní spojené náležitosti (Saudi Aid Platform, 2023).

Jedním z projektů je výstavba dálnice mezi Tiranou a Elbasanem, která je popsána výše, a na kterou navazuje projekt, který má spojit oblasti Qukes-Qafe-Plloce. Tato silnice by měla být dlouhá 43 kilometrů a zkrátit cestu mezi Tiranou a městem Korca o celou hodinu. Celková výstavba začala již v roce 2009, ale stále není dokončena vzhledem k navýšení nákladů a komplikacím při výstavbě, jelikož se jedná o hornatý terén. Úvěry na tyto projekty byly poskytnuty v roce 2014 ve výši 25 milionů USD na každý. Vzhledem ke zvýšení nákladů a prodloužení celkové výstavby byl poskytnut v roce 2021 ještě dodatečný úvěr na 24 milionů USD, sloužící k dokončení posledních 9,6 kilometrů silnice (Saudi Aid Platform, 2023; SFD, 2022; Cule a Karaj, 2020).

Druhým projektem, co se do výše pomoci týče, je úprava okolí deseti kilometrové pobřežní cesty mezi městy Vlore a Orikom. Na tento projekt byl poskytnut úvěr v hodnotě 30 milionů USD v roce 2021 a očekávané dokončení je plánováno na prosinec roku 2023. Jedná se o silnici kolem moře a pláže, a proto se projekt zaměřil na vybudování riviéry, což zahrnuje vybudování chodníků, cyklostezky, několik parkovišť, veřejných zařízení, parků a zajištění přívodů vody a elektřiny pro přilehlé budovy (SFD, 2022).

Projekty KFAED

Projekt, do kterého putovalo nejvíce financí z kuvajtského fondu byl, stejně jako u ostatních, z dopravního sektoru. Jednalo se o rekonstrukci a úpravu cesty zahrnující veškeré náležitosti jako například přechody nebo osvětlení v obcích kudy silnice prochází. Zrekonstruovaná trasa spojuje obci Qepara a město Vlora a je dlouhá 74 kilometrů. Tato silnice přináší úsporu času v dopravě mezi obcemi, zároveň zlepšuje dostupnost do přilehlé přírody pro turisty a tím rozvíjí i lokální ekonomiku přilehlých obcí a celého regionu. Úvěr ve výši 39 milionů USD byl Albánii poskytnut v roce 2016 a poté obdržela ještě dodatečný úvěr v roce 2020 ve výši 22 milionů USD (KFAED, 2021).

Projektem, na který poskytl Kuvajtský fond druhou největší sumu, je zároveň druhým poskytnutým úvěrem v rámci spolupráce KFAED a Albánie. Jednalo se o rehabilitaci zavlažování a odvodňování ve vybraných regionech. V rámci tohoto projektu byly poskytnuty 3 úvěry v letech 1995, 2001 a 2004, v celkové výši více jak 33,5 milionu USD. Tento projekt byl zaměřen na podporu a rozvoj farmářů z 8 zemědělských oblastí v 7 regionech, zabírajících plochu celkem přes 24 tisíc hektarů. Zahrnoval několik fází – rekonstrukci závlahových a odvodňovacích kanálů, technickou podporu, školení, inženýrské

návrhy, bezpečnostní dohled a zajištění materiálů potřebných ke správnému chodu celých komplexů (KFAED,2007; KFAED, 2005).

4.2 Bosna a Hercegovina

Počátky rozvojové pomoci mezi BaH a státy Blízkého východu datujeme do devadesátých let minulého století. Když v BaH probíhala válka mezi lety 1992–1995, byli bosňáci rádi za jakoukoliv pomoc od svých muslimských bratrů. V tomto konfliktu se nejvíce angažovala SA, která poskytla finance na nákup zbraní. Zároveň během války přišly své bratry podpořit skupiny arabských bojovníků. Většina z nich před koncem války odešla, část ale zůstala a splynula s obyvatelstvem BaH. Někteří Arabové postupně začali šířit svůj výklad islámu (International Crisis Group, 2013), což časem vedlo ke vzniku lokálních náboženských komunit, některé jsou vedeny radikálními vůdci a je možné, že jsou napojeni na extremistické skupiny v Evropě. Ačkoliv je s BaH spojováno několik teroristických útoků a extremistických skupin, obavy údajně nejsou namístě a je odhadováno, že vliv arabských států bude průběžně klesat. Formu pomoci arabských států v BaH lze vidět hlavně na mešitách. V posledních letech bylo opraveno více jak 450 mešit a dalších 360 postaveno především díky finanční podpoře z Arabského poloostrova (Agencije, 2017). Jedním z nejvýznamnějších projektu v tomto směru byla výstavba mešity krále Fahda, kterou měla na svědomí SA a byla propagována jako největší mešita na Balkáně (Latal, 2019). Další formu podpory lze vidět v turismu, v létě zamíří jen do Sarajeva 60–80 tisíc arabských turistů, kteří si potrpí na luxus a jsou ochotni si za služby náležitě připlatit. Příliv turistů je zapříčiněn tím, že turisté z Blízkého východu (s výjimkou Saudské Arábie) nepotřebují víza. Zároveň se zde angažují investoři z Arabského poloostrova, kteří se snaží svým občanům tento luxus dopřát, a proto se začali stavět v oblasti Sarajeva luxusní hotely a vily (Konrad-Adenauer-Stiftung, 2018; Selvelli, 2017).

4.2.1 Statistiky rozvojové pomoci

Bosna a Hercegovina za rok 2021 dohromady obdržela od SAE celkem 6,2 milionů USD, z toho částku 4,05 milionu USD poskytl Emirátský červený kříž. Druhým nejštědřejším donorem ze SAE byla organizace International Charity Organization, která BaH podpořila 1,5 milionem USD. V roce 2020 pomoc dosahovala výše 12,9 milionů USD, tudíž pomoc v roce 2021 klesla o více než polovinu. Nejštědřejším poskytovatelem pomoci v roce 2020 byla vláda, jejíž finanční podpora dosáhla 8,6 milionů USD. Abudhabský rozvojový fond se v BaH prozatím v jeho historii ještě neangažoval (ADFD, 2023; UAE-MOFAIC, 2022; UAE-MOFAIC, 2021).

Zatímco SAE se v BaH moc neangažuje, dle KSrelief (2023) SA za svou historii poskytla BaH již 695 milionů USD, celkově do 85 projektů. Ovšem 61 z nich o celkovém objemu 561 milionu USD má na svědomí organizace Saudi High Commission Relief for Bosnia & Herzegovina. Tato organizace byla po 8 letech (1993–2001) funkce uzavřena a někteří její členové zatčeni, jelikož po teroristickém útoku na Světové obchodní centrum v New Yorku 11. září 2001 byla provedena razie mírovými silami NATO na sídlo v Sarajevu. Při této razii byly objeveny důkazy související s teroristickou skupinou Al-Káida, jako například fotografie Světového obchodního centra před a po útoku, mapy vládních budov USA ve Washingtonu nebo materiály k falšování pasů a odznaků Ministerstva zahraničí USA (Pallister, 2002; Levitt, 2002). Téměř všechny ostatní finance směřující do BaH má na svědomí SFD, konkrétně 131,5 milionu USD. Tento fond se podílel na 7 projektech, mezi lety 1996–2018 (KSrelief, 2023).

Kuvajť, stejně jako u Albánie poskytl BaH vysoké půjčky, ale za dobu své existence podpořil pouze 5 projektů, z toho 3 z nich mezi lety 1997–1998. Celková výše poskytnutých financí dosahuje 36,4 milionů KD, což při směnném kurzu ke dni 19. 3. 2023 činí necelých 120 milionů USD. Tři projekty byly zaměřeny na dopravní infrastrukturu a zbylé dva na finanční sektor a vodohospodářství (KFAED, 2021).

4.2.2 Nejvýznamnější projekty v BaH

Projekty Spojených arabských emirátů

Oproti Albánii, ve které SAE financovaly různé druhy projektů, tak projekty zaměřující se přímo na rozvoj země BaH nejsou dohledatelné. SAE se v Bosně hlavně zaměřují na humanitární pomoc, vzdělání a sociální služby, podle výročních zpráv vydávaných UAE-MOFAIC mezi lety 2013–2021 je největším poskytovatelem Emirátský červený kříž. Poslední humanitární projekt je z roku 2021, kdy během Ramadánu bylo potřebným rodinám v BaH poskytnuto 51 tun potravinových zásob. V roce 2020 bylo pro změnu poskytnuto 17,3 tun zdravotnického materiálu (WAM, 2021). Avšak lze sledovat, jak je již popsáno výše, že se angažují v turistickém ruchu zejména v okolí Sarajeva. Investoři a developři ze SAE zde budují své luxusní komplexy pro obyvatele ze zemí Arabského poloostrova, jako například projekt Ranchville, který nabízí pozemky a výstavbu luxusních vil v uměle vytvořené vesnici nedaleko Sarajeva (Park Group Dubai, 2022).

Projekty Saudské Arábie

Saudské projekty v BaH poskytl hlavně SFD, co se do výše pomoci týče. Projekt, který obdržel nejvyšší úvěr a to 30 milionů USD, se zaměřoval na poválečnou stabilizaci, rekonstrukci infrastruktury a hospodářskou obnovu v Bosně. Do tohoto projektu byla zapojena i EU, Světová Banka a mnoho dalších

zahraničních donorů, kdy byl celkový rozpočet projektu stanoven na 5,1 miliard USD a začal na jaře roku 1996. Dle oficiálního dokumentu k projektu od Světové Banky (1997) směřovaly peníze ze Saudské Arábie konkrétně do obnovy zemědělství, vodního hospodářství, oprav odpadních sítí a oprav obytných zón poničených válkou.

Dalším neméně významným projektem je výstavba a vybavení 4 zdravotnických zařízení ve městech Mostar, Konjic a Sarajevo. Na tento projekt byl poskytnut úvěr ve výši 25 milionů USD a byl podepsán v roce 2009. Projekt byl rozdělen na 4 etapy, první z nich se zaměřovala na zdravotnické centrum v Mostaru a zahrnovala výstavbu jednotek intenzivní péče, zajištění potřebného zdravotnického vybavení a instalaci vzduchotechniky v celém komplexu. Druhá etapa se soustředila na výstavbu nádorového centra v mostarské nemocnici a jeho vybavení. Další, třetí etapa, se věnovala rozšíření a dovybavení nemocničního komplexu v Konjici a poslední, čtvrtá, se orientovala na rozšíření univerzitního komplexu v Sarajevu o kardiochirurgii, oddělení ORL a hematologické centrum včetně jejich vybavení (SFD, 2010).

Následující projekt, který obdržel podporu 19 milionů USD, je opět ze zdravotnického sektoru. Úvěr byl poskytnut v roce 2018. Tento projekt navazuje na předešlý, jelikož šlo o přístavbu a rekonstrukci 3 zdravotnických zařízení v okolí Mostaru a Konjici. V Mostaru byla zrekonstruována celá nemocniční budova a bylo přistavěno oddělení psychiatrie, paliativní péče a mikrobiologická laboratoř. Zároveň byla přistavěna pediatriká klinika univerzitní nemocnici v Mostaru. V Konjici bylo přistavěno jedno celé patro, kde byla vybudována neurologie, pediatrie a pokoje pro pacienty. Celý projekt zároveň zahrnoval poskytnutí vybavení do všech nových zařízení (SFD, 2019).

Čtvrtým projektem je stavba okružní cesty ve městě Zenica o délce 7,85 kilometrů, zahrnující postranní chodníky, cyklostezku, dva mosty a několik kruhových objezdů. Tato silnice měla za cíl podpořit ekonomiku města, pomoci lepší dostupnosti do centra a zároveň urychlit dopravu ve městě, v neposlední řadě si tento projekt kladl za cíl rozvoj turismu v centru Zenici. Projekt byl zahájen v roce 2011 a SFD co-financoval tento projekt 24,7 miliony USD (SFD, 2012).

Projekty KFAED

Kuvajtské nejvýznamnější projekty byly zaměřeny na dopravní infrastrukturu v BaH. První úvěr byl poskytnut v roce 2009 ve výši necelých 35 milionů USD a financoval výstavbu dálnice propojující obce Kakanj–Donja Gracanica. Tento úsek měří 24 kilometrů a měl za cíl usnadnit dopravu mezi těmito městy a zároveň se stal součástí dálnice vedoucí ze Zenice do Sarajeva. Na tento projekt plynule navazuje další dopravní projekt, který prodlužuje již zhotovenou dálnici a pokračuje dalších 17,7 kilometrů z města Donja Gracanica do Nemily. Stavba tohoto úseku zatím není hotová a je prozatím zpožděna, ačkoliv úvěr byl poskytnut již v roce 2019 ve výši téměř 38 milionů USD. Oba projekty si kladou za cíl propojit přilehlé oblasti se Sarajevem a tím usnadnit a zároveň urychlit dopravu osob a zboží z a do hlavního města (KFAED, 2010; 2019).

4.3 Černá Hora

V Černé Hoře se rozvojové fondy výše zmíněných donorů angažují pouze minimálně nebo vůbec. Například KFAED prozatím nefinancoval žádný rozvojový projekt za celou dobu své existence. Finance směřované ze SAE do Černé Hory za rok 2021 jsou také zanedbatelné, největším donorem v tomto roce byla vláda, která poskytla pouhých 136 tisíc USD. Druhým donorem byl Emirátský červený kříž s 21 tisíci USD a třetím byla organizace Zayed Bin Sultan Al Nahyan Charitable and Humanitarian Foundation, která poskytla 7 tisíc USD (UAE-MOFAIC, 2022). Ve srovnání s předešlým rokem 2020 se výše pomoci podstatně lišila pouze u poskytnutých vládních financí, ty dosáhly hodnoty 1,2 milionu USD, ale předešlé roky se vládní pomoc pohybovala okolo stejných hodnot jako tomu bylo v roce 2021. Z toho lze vyvodit, že rok 2020 značí výkyv od trendu vládní pomoci, který ale není nikde odůvodněn, pravděpodobně mohlo jít o náklady spojené s pandemií Covidu-19. V dřívější době, v letech 2010 a 2015, byly ADFD financovány dva projekty. Ten starší z roku 2010 byl zaměřen na výstavbu vodovodního systému zajišťujícího pitnou vodu z jezera Skadar pro pobřežní oblast na jihu země. ADFD poskytl úvěr na tento projekt v hodnotě 11,7 milionů USD. Druhý projekt v hodnotě 50 milionů USD se orientoval na podporu zemědělství a byl rozdělen na dvě fáze. První zahrnovala půjčky zemědělcům a společnostem působícím v tomto sektoru, druhá fáze obsahovala nákupy zemědělských strojů, pozemků a výstavbu hospodářských budov. Součástí obou fází bylo poskytnutí služeb a návrhů souvisejících se zemědělstvím (UAE-MOFAIC, 2021; UAE-MOFAIC, 2020 UAE-MOFAIC, 2019; UAE-MOFAIC, 2018; UAE-MOFAIC, 2017; UAE-MOFAIC, 2016; ADFD, 2017; ADFD, 2011; UAE Today, 2018).

Saúdská Arábie se stejně jako ostatní moc neangažuje v Černé Hoře, dle Saudi Aid Platform (2023) byla SA zapojena do 11 projektů, ale z toho 10 se zaměřovalo na školství, přesněji na poskytnutí stipendií dohromady 63 studentům z Černé Hory studujícím v SA. Jediným projektem, který nebyl zaměřen na školství, byla humanitární dodávka jídla v podobě 25 tun datlí v průběhu roku 2022. Celková hodnota těchto 11 projektů byla vyčíslena na 932 tisíc USD (KSrelief, 2023).

4.4 Kosovo

Rozvojová pomoc v Kosovu se začala formovat ke konci kosovské války (1998–1999). Jelikož je Kosovo muslimským státem, tak zejména SAE aktivně podpořily Kosovo během války vysláním 65 bojových vozidel a 1200 vojáků, kteří se připojili k mírovým jednotkám NATO. Dalších 250 vojáků a 6 vrtulníků bylo vysláno na jihovýchod země, který v té době ovládaly USA (Yugoslavia today/Reuters, 2000). Tato vojska byla tvořena jak řadovými vojáky, tak speciálními jednotkami a zdravotníky.

Současně sem v té době začaly přicházet arabské organizace zaměřené na humanitární pomoc, které do nejvíce postižených oblastí poskytly potravinovou pomoc a zdravotnické potřeby. Zároveň s příchodem států Blízkého východu se v Kosovu začali objevovat islámští extremisté a radikálové. Kosovské úřady tvrdí, že násilí vyvolávané extrémistickými skupinami má původ v socio-ekonomické situaci, ve které se Kosovo nachází. Nevylučují se ani vnější faktory, konkrétně organizace z Blízkého východu, které se zde objevily ke konci války a mohou poskytovat finance těmto skupinám pod záštitou humanitární pomoci. Odhaduje se, že tyto organizace poskytly již 800 milionů USD na humanitární a rozvojovou pomoc (Bashota, 2019), ale častokrát s cílem rozšíření svého vlivu, a tedy i svého výkladu islámu. I díky této pomoci se Kosovo řadí na první místo mezi evropskými zeměmi, které mají největší počet bojovníků Islámského státu v Sýrii, mezi lety 2016–2018 jich bylo identifikováno 317 (Augestad Knudsen, 2017). Ačkoliv kosovskou nezávislost neuznávají všechny státy světa, tak všichni tři arabští donoři ji uznávají, i když to nebylo ihned po osamostatnění Kosova, Kuvajt dokonce uznal Kosovo jako nezávislý stát až po třech letech od vyhlášení nezávislosti (Bashota, 2019).

4.4.1 Statistiky rozvojové pomoci v Kosovu

Ačkoliv jsou si Kosovo a arabští donoři poměrně nábožensky blízcí, tak stejně jako u Černé Hory zde nebylo uskutečněno mnoho rozvojových projektů, na kterých by se arabští donoři podíleli. KFAED prozatím nefinancoval žádný rozvojový projekt v Kosovu. Z dat poskytnutých od vlády SAE lze vyčíst, že organizace ze SAE se participovaly na několika větších projektech, ovšem není specifikováno na jakých. Po důkladnější rešerši bylo zjištěno, že Emirátský červený kříž a organizace Khalifa Bin Zayed Al Nahyan financovali přístavbu nemocnice ve Vushtrrii. Dalším významným projektem byla opět nemocnice, tentokrát v Prištině, která byla financována vládou. SAE se v posledních letech v Kosovu zapojovaly méně než v minulosti, s výjimkou několika případů, v letech 2017–2021 dohromady poskytly něco málo přes 11 milionů USD. Kromě roku 2018, kdy bylo nejvíce financí poskytnuto vládou (pravděpodobně na nemocnici v Prištině) byly hlavními donory charitativní organizace (WAM, 2018; UAE-MOFAIC, 2022; UAE-MOFAIC, 2021; UAE-MOFAIC, 2020; UAE-MOFAIC, 2019; UAE-MOFAIC, 2018). Naopak Saudská Arábie uskutečnila ze všech donorů nejvíce projektů v Kosovu, konkrétně 24, na které bylo poskytnuto celkem 35,3 milionů USD (KSrelief, 2023).

4.4.2 Nejvýznamnější projekty v Kosovu

Projekty Spojených arabských emirátů

Mezi nejvýznamnější projekty, na které šly finance z organizací SAE jsou nemocnice v Prištině a Vushtrrii. Stavba nemocnice v Prištině byla dokončena v roce 2021, jedná se o dětskou nemocnici, a

proto nese jméno Sheikhha Fatima Children's Hospital. Byla vystavěna v univerzitním zdravotnickém komplexu hlavního města a je to vůbec první dětská nemocnice, která bude pod správou univerzity. Nové dětské oddělení má 4 patra, ve kterých je 109 lůžek, zároveň se zde nachází potřebné oddělení jako pediatrie, kardiologie, chirurgie, onkologie aj. Samozřejmostí je jednotka intenzivní péče (12 lůžek) a novorozenecké oddělení (44 lůžek) (UAE-MOFAIC, 2021).

Druhým projektem, který byl dokončený v roce 2016 je rekonstrukce budovy Vushtrijské nemocnice, která byla financována za podpory organizace Khalifa Bin Zayed Al Nahyan Foundation. V nově zrenovované budově se nachází 72 lůžek, zubní klinika, jednotka intenzivní péče, laboratoře a chirurgie, kterou pro změnu financoval Emirátský Červený kříž (WAM, 2018). Tato nemocnice má významný pozitivní dopad na místní obyvatele, jelikož by měla sloužit až pro 400 000 obyvatel města a jeho okolí. Samozřejmostí u obou projektů je nejen výstavba ale i pozdější poskytnutí zdravotnického materiálu a pomůcek (WAM, 2018).

Projekty Saudské Arábie

Většina z projektů byla zaměřena na školní stipendia pro kosovské žáky studující v SA. Ale oproti Černé Hoře v těchto projektech bylo zahrnuto více studentů, konkrétně 435. Zbylé 4 projekty zahrnovaly humanitární pomoc v podobě poskytnutí 25 tun datlí během roku 2022 a 2 065 potravinových balíčků o celkové hmotnosti 133 tun pro nejchudší oblasti během Ramadánu (KSrelief, 2023). Třetím projektem bylo poskytnutí polní nemocnice v roce 1999. Posledním zmíněným projektem byla výstavba 26,7 km dlouhé silnice mezi městy Priština a Mitrovica, výše úvěru od SFD dosáhla 16 milionů USD. Celková výstavba projektu byla zahájena v roce 2013 a zahrnovala modernizaci původní silnice a výstavbu nového úseku dálnice a okolí, včetně několika mostů, dále řízení projektu, výkup pozemků a služby spojené s projektem jako například konzultace, návrhy a posudky. Nová silnice by měla zajišťovat lepší obsluhu regionu, ve kterém žije více jak 400 000 lidí, kteří dojíždí za prací nebo vzděláním, zároveň by měla urychlit přepravu zboží do a z hlavního města Kosova Prištiny. Dle KSrelief (2023) je již tento projekt úspěšně dokončen, ale OPEC a další autoři, kteří se na tomto projektu také podíleli uvádí, že stále probíhá výstavba. Z toho vyplývá, že buď Saudi Aid Platform uvádí nepravdivé informace, anebo byl financován jen určitý úsek silnice, ale tato informace není nikde uvedena (KSrelief, 2023; OPEC, 2023).

4.5 Severní Makedonie

Státy Blízkého východu se v Severní Makedonii snaží navázat užší ekonomické vztahy zejména skrze náboženství. Například SA podporuje rekonstrukce mešit prostřednictvím různých organizací, také se

snáží šířit svůj výklad islámu skrze vzdělávací programy, ale v těchto případech tvrdě naráží na odpor oficiální muslimské komunity Makedonie. Přímé mezinárodní vztahy mezi státy nejsou téměř žádné, o tom svědčí i to, že jediný stát z Arabského poloostrova, který má ambasádu v Makedonii je Katar. Vybraní donoři tedy poskytují minimální nebo žádné finance na rozvoj, jako například KFAED. Dle výročních zpráv od SAE za roky 2015–2021 bylo poskytnuto minimum financí na rozvoj Makedonie. Jednalo se o částky okolo 150 tisíc USD, až na výjimku v roce 2020, kdy vláda poskytla 1,5 milionu USD na boj proti Covidu-19 v podobě 10 tun zdravotnického materiálu (Konrad-Adenauer-Stiftung, 2018; The National News, 2020; UAE-MOFAIC, 2022; UAE-MOFAIC, 2021; UAE-MOFAIC, 2020; UAE-MOFAIC, 2019; UAE-MOFAIC, 2018; UAE-MOFAIC, 2017; UAE-MOFAIC, 2016). Když do celkové pomoci nebude započítána podpora na boj s Covidem-19, tak celková výše finanční pomoci za tyto roky dosáhla 1,14 milionu USD. V roce 2021 proběhla vůbec první návštěva SAE ministrem zahraničí Makedonie, který zde měl jednání se svým protějškem a údajně dle Abdulkadera (2021) prohlásil, že byl vytvořen nový plán pro další rozvoj vztahů mezi těmito zeměmi. Jediná Saudská Arábie uvádí, že poskytla finance na rozvojové projekty, konkrétně na 12, ale 9 z nich bylo opět zaměřeno na stipendia pro 132 studentů z Makedonie studujících v SA. Zbylé tři byly humanitárního rázu a stejně jako u předešlých zemí šlo o dodávku 25 tun datlí a poté dvakrát o dodávku potravinových balíčků těm nejchudším (KSrelief, 2023).

4.6 Srbsko

Největším a nejdůležitějším donorem v Srbsku jsou SAE. Kuvajt a SA se částečně také podílejí na rozvoji Srbska, ale KFAED financoval pouze jeden projekt a SA se podílela na financování 11 projektů, což stejně jako u ostatních zemí bylo většinou zaměřeno na stipendia studentů studujících v SA. V tomto případě se jednalo o 10 projektů pro dohromady 122 studentů (KSrelief, 2023).

Oproti tomu SAE poskytují Srbsku od roku 2014 velmi vysoké částky. Mezi lety 2014–2021 činila částka poskytnutá organizacemi ze SAE (v tomto případě zejména od ADFD) 2,074 miliardy USD a díky tomu se pravidelně Srbsko řadí mezi země, které obdržely nejvíce financí od SAE. Zajímavostí je, že SAE byly také jedním z nejdůležitějších partnerů Kosova při kosovské válce probíhající v letech 1998–1999, a poté jeho podporovatelem při vyhlášení nezávislosti, kterou dodnes uznávají. To mělo za následek v podstatě nulovou komunikaci se Srbskem až do roku 2012, kdy se moci ujala nová vláda, která byla otevřenější vůči světu, a tedy i arabským donorům. Od té doby tam organizace a komerční investoři ze SAE poskytují obrovské množství peněz a ze Srbska se tak stal velice významný mezinárodní partner. Avšak vzhledem k tomu, že Srbsku není korupce cizí, je dost možné, že ne všechny peníze, které jsou směřovány na rozvojové projekty a humanitární pomoc do tohoto odvětví doputují. Zároveň s pomocí není spokojeno ani obyvatelstvo Srbska, které se tvrdě vyhradilo například vůči

projektu revitalizace nábřeží v Bělehradě financovaného právě SAE. Obyvatelům v tomto případě vadí nedostatečná transparentnost, chybějící veřejná diskuse o projektu a údajná korupce. Dalším kontroverzním obchodem byla investice emirátské aerolinky Etihad, která v roce 2013 investovala 100 milionů USD do Air Serbia, ale dle opozice vlády Srbska Etihad poskytl pouze 40 milionů USD. Zároveň došlo k nesrovnalostem mezi smlouvami o obchodu a opozice tvrdila, že podmínky smlouvy jsou pro Srbsko nevýhodné a nadbytečně zatíží státní rozpočet. Tímto obchodem si Etihad zajistil 49 % vlastnictví Air Serbia, které ale v roce 2020 kleslo na 18 %, což bylo důsledkem investic od srbské vlády (Bartlett Will, 2017; Bjeloš, 2019; Građana, 2016; EIU Digital Solutions, 2014; Reuters, 2020; UAE-MOFAIC, 2022; UAE-MOFAIC, 2021; UAE-MOFAIC, 2020; UAE-MOFAIC, 2019; UAE-MOFAIC, 2018; UAE-MOFAIC, 2017; UAE-MOFAIC, 2016; UEA-MOFAIC, 2015).

4.6.1 Nejvýznamnější projekty v Srbsku

Projekty Spojených arabských emirátů

SAE Srbsku za poslední roky poskytly nejvíce financí ze všech zemí Evropy, tudíž financovaly opravdu mnoho projektů, ale transparentnost informací je u většiny projektů nulová. První obrovský úvěr od ADFD byl poskytnut v roce 2016 a jednalo se 200 milionů USD směřovaných na rozpočtovou podporu státu, který těmito financemi poskytl potřebnou likviditu pro rozvoj ekonomiky a hospodářství v Srbsku. Následující rok byl Srbsku poskytnut úvěr se stejným zaměřením, tj. rozpočtová podpora státu, ale tentokrát se jednalo o mnohem vyšší částku, konkrétně 1,007 miliardy USD. V roce 2018 poskytl ADFD Srbsku dalších 408 milionů USD na blíže nespecifikované účely, jelikož tento údaj je uveden ve výroční zprávě Ministerstva zahraničních věcí SAE, ale na oficiálních stránkách ADFD a v jejich výroční zprávě o této transakci nejsou žádné informace. Následující rok ADFD poskytl další obrovskou částku, a to 207 milionů USD, ale opět chybí jakékoliv údaje o tom, na jaké účely byly tyto finance poskytnuty. V roce 2020 ADFD poskytl 8 milionů USD a vláda SAE 16 milionů USD, ale kam peníze putovaly je opět neprokazatelné vzhledem k chybějícím informacím. V roce 2021 se znovu opakuje stejný scénář, jen s jinými částkami, od ADFD 16 milionů USD a od vlády 5,2 milionů USD (ADFD, 2017; UAE-MOFAIC, 2022; UAE-MOFAIC, 2021; UAE-MOFAIC, 2020; UAE-MOFAIC, 2019; UAE-MOFAIC, 2018; UAE-MOFAIC, 2017; UAE-MOFAIC, 2016; UAE-MOFAIC, 2015). U rozvojové pomoci SAE v Srbsku je tedy největším problémem netransparentnost informací a dle Bjeloše (2019) domluvené částky častokrát ani nejsou proinvestovány celé, jelikož nejsou poskytnuty v celkové domluvené výši.

Nejkontroverznějším projektem je rozhodně Bělehradské nábřeží v hodnotě 3,5 miliardy USD. V tomto případě jde o přestavbu celého nábřeží na luxusní čtvrť nabízející bydlení pro nejbohatší třídu a zároveň by se zde mělo nacházet několik luxusních hotelů a restaurací. Obyvatelé Bělehradu jsou nespokojeni a proběhlo i několik protestů a demonstrací kvůli tomu, že informace o projektu byly velice

netransparentní a zároveň neměli možnost se k projektu nijak vyjádřit, jelikož prodej a smlouva o projektu nebyla zveřejněna. Současně došlo k obviněním z důvodu násilné evakuace budov v noci 24. 4. 2016, kterou provedli maskovaní muži, aby následně mohli být potřebné budovy srovnány se zemí. K incidentu byla přivolána i policie, avšak nijak nereagovala. Dosud nepadly žádné tresty a nikdo nebyl shledán vinným. Šlo o rychlou akci zřejmě z důvodu dodržení termínu, který byl přislíben arabským investorům (Bartlett, 2017; Bjeloš, 2019; Bills, 2018; Delauney, 2016; Gradana, 2016; Shepard, 2016).

S tímto projektem je spojený jediný úvěr od KFAED, který co-financoval výstavbu nového hlavního nádraží v Bělehradě, jelikož to staré se nacházelo na území výše zmíněného developerského projektu Bělehradského nábřeží a muselo být zbouráno. Úvěr ve výši 32,3 milionů USD byl poskytnut na první fázi výstavby nového hlavního nádraží, která zahrnovala vybudování 8 hlavních kolejnic, 5 nástupišť, několika podchodů a další, s tím spojené stavební práce (KFAED, 2014).

Diskuze

Cílem této práce bylo odpovědět na tyto výzkumné otázky:

- *Co předcházelo tomu, že je potřeba poskytovat finance na rozvoj států západního Balkánu?*
- *Jak, jakou formou a kteří arabští donoři se angažují na rozvoji států západního Balkánu?*

V úvodní kapitole této bakalářské práce je rozebrána první výzkumná otázka, která se věnuje tomu, co předcházelo současnosti a tj. moderní historii západního Balkánu. Země, které jsou zde popsány si prošly v minulém století stejně jako většina světa krušnými časy. Zatímco zejména západní státy, jsou dnes již na úplně jiné socio-ekonomické úrovni, země západního Balkánu se z minulých let vzpamatovávají mnohem pomaleji. A to z mnohých důvodů, jak popisují Tejchman et al. (2016) a Hradečný et al. (2008). Vliv na dnešní socio-ekonomickou situaci měly zejména politické režimy, které se dlouho uzavíraly před většinou okolního světa. Dalším důvodem nynější situace je národnostní složení států, které se současně s náboženstvím v těchto zemích mísí, více než ve většině světa. Hlavně tyto dva faktory měly za následek několik válek, které proběhly v 90. letech minulého století, a proto je Balkán mnohými autory nazýván sudem střelného prachu, který může kdykoli vybuchnout. Toho jsme mohli být svědky v roce 2022, kdy došlo ke střelbě a blokadě silnic na hranicích Srbska a Kosova. Situace mezi těmito dvěma státy je stále vypjatá.

Ve zbylých kapitolách se autor snažil odpovědět na druhou výzkumnou otázku týkající se nejvýznamnějších arabských států na rozvojové scéně. V tomto případě se nejvíce angažují ropné velmoci, jmenovitě Spojené arabské emiráty, Saudská Arábie, Kuvajt³. Tyto státy poskytují pomoc ve většině případů skrze své fondy zaměřené na rozvoj. Převážná část autorů jako například Villanger (2007) nebo Gökalp (2020) tvrdí, že finance směřované na rozvoj končí hlavně v arabských státech, což potvrzují i výroční zprávy rozvojových fondů. Ale poskytují pomoc i na západním Balkáně?

Dle výročních zpráv ministerstva zahraničních věcí SAE a rozvojových fondů výše zmíněných států toho nelze zjistit mnoho, spíše uvádějí statistiky, avšak po důkladnější rešerši bylo zjištěno, že se nejvýznamnější arabští donoři podílejí i na rozvoji Balkánu, zejména v Albánii, Bosně a Hercegovině, Kosovu a částečně v Srbsku. Hlavními sektory, do kterých rozvojová pomoc těchto států putovala, byly sektory dopravní infrastruktury, zdravotnictví a v posledních letech také humanitární podpora v podobě potravinových dodávek a zdravotnického materiálu jako reakce na pandemii Covid-19. Jako nejčastějším rozvojovým projektem bylo uváděno portálem Saudi Aid Platform poskytnutí stipendií studentům ze západního Balkánu studujících v Saudské Arábii. Mezi projekty financovanými těmito třemi donory nejsou uvedeny developerské projekty, kterých se na západním Balkáně buduje nespočet.

³V posledních letech se zapojil i Katar, ale vzhledem k tomu, že je na scéně rozvojové pomoci relativně nový a poskytnutá data jsou nedostatečná, tak nebyl do výběru zařazen.

Současně ve výčtu projektů nejsou uvedeny mešity a náboženské budovy, skrze které se snaží předávat svůj výklad islámu a zároveň nejsou uvedeny v žádných statistikách těchto donorů, ale bude jich určitě mnoho. Dalším neméně podstatným faktem rozvojové pomoci arabských donorů oproti zbytku světa lze sledovat na volatilitě pomoci, na kterou poukazují Gökalp (2020) nebo Villanger (2007). Jelikož arabské bohatství plyne hlavně z těžby fosilních paliv, u kterých můžeme vidět nekonzistentnost cen, a to se poté promítá i do částek poskytnutých na rozvoj, a tedy nekonzistentnosti rozvojové pomoci oproti donorům, kteří mají diverzifikovanější průmysl.

Tato práce byla výrazně limitována nedostatkem poskytovaných informací ze strany donorů, jediným relevantní zdrojem byly výroční zprávy fondů a ministerstva zahraničí SAE, které ale taky neposkytovaly mnoho informací, spíše byly statistického rázu a ostatní informace byly strohé. Oficiální stránky rozvojových fondů častokrát poskytovaly pouze názvy projektů a opravdu stručný popis. I proto bylo v této práci hodně čerpáno ze zpravodajských a internetových článků, například WAM (2018), které ale častokrát nebyly o mnoho lepším zdrojem, proto mohou být výsledky práce částečně zkresleny. Ale přesto byly výzkumné otázky zodpovězeny, ačkoliv by analýza mohla být detailnější. Aby byla detailnější tak bych při výzkumech na tohle téma doporučoval alespoň základní znalosti arabštiny, díky které by mohl být analyzován větší počet zdrojů. Ještě lepší by mohlo být navázání kontaktu přímo s rozvojovými organizace, anebo s obyvateli oblastí, kteří byli cílovou skupinou uskutečněných projektů.

Závěr

Tato bakalářská práce pomocí metody literární rešerše popisuje historii zemí západního Balkánu, jelikož je tato kapitola důležitá pro následující kontext. V následujících kapitolách je uvedeno porovnání vztahů Arabů k rozvojové pomoci a závěr je již zaměřen přímo na rozvoj západního Balkánu. V této bakalářské práci bylo čerpáno hlavně z výročních zpráv a oficiálních webových stránek donorů, které ale poskytují velice strohé informace a celkově arabská transparentnost ohledně financí je nedostačující.

V úvodní pasáži je čtenáři zodpovězena první výzkumná otázka, tato pasáž nabízí shrnutí historického vývoje, který zapříčinil to, že je zemím západního Balkánu poskytována rozvojová pomoc. Následující kapitoly jsou již věnovány rozvojové pomoci, kde se autor snažil odpovědět na to, jakou měrou se arabští donoři podílejí na rozvoji západního Balkánu.

Z práce lze vyčíst, že je rozvojová pomoc arabských donorů na západním Balkáně směřována hlavně do Albánie, Bosny a Hercegoviny, Kosova a částečně do Srbska. Tato pomoc oproti nearabským donorům je sice vysoká, ale velice nekonzistentní, což lze sledovat u všech zemí západního Balkánu. Současně byla potvrzena hypotéza, která tvrdí, že je rozvojová pomoc směřována hlavně muslimským, respektive arabským zemím, které tvoří převážnou většinu příjemců této pomoci, avšak v dnešní době lze již vidět určitá diverzifikace oproti minulosti. I přes výše zmíněné limity práce by tato bakalářská práce měla sloužit v budoucnu jako podklad pro následující práce nebo studie a poskytovat detailnější přehled o rozvoji západního Balkánu, ze kterého by šlo poté čerpat při detailním zaměření přímo na určité země západního Balkánu nebo na arabské donory.

Seznam použité literatury

knihy:

- CAPLAN, Richard. 1998. International diplomacy and the crisis in Kosovo. In: Royal Institute of International Affairs. *International affairs (Royal Institute of International Affairs)* vol.74. no.4. Oxford: Oxford University Press.
- DODER, Dusko; BRANSON, Louise. 1999. *Milosevic: Portrait of a tyrant*. New York, Free Press. ISBN: 1-4391-3639-4.
- HLADKÝ, Ladislav. 2006. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Masarykova Univerzita, Mezinárodní politologický ústav, ISBN: 80-210-3674-5.
- HRADEČNÝ, Pavel, 2008. *Dějiny Albánie*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 978-80-7106-939-3
- JINDRA, Zdeněk. 1984. *První světová válka*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství.
- LEXINGTON BOOKS. 2003. *Yugoslavia unraveled: Sovereignty, self-determination, intervention*. Oxford, Lexington Books. ISBN: 978-0-7391-0517-7
- PELIKÁN, Jan; CHROBÁK Tomáš; RYCHLÍK Jan; TUMIS Stanislav; VOJTĚCHOVSKÝ Ondřej; ŽÍLA Ondřej. 2016. *Státy západního Balkánu v uplynulém čtvrtstoletí a perspektivy jejich vývoje*. Praha, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN: 978-80-7308-648-0
- ROSSOS, Andrew. 2008. *Macedonia and the Macedonians: a history*. Stanford, Hoover Institution Press. ISBN: 978-0-8179-4882-5
- ŠTĚPÁNEK, Václav, 2011, *Jugoslávie – Srbsko – Kosovo: Kosovská otázka ve 20. století*. Brno, Muni Press. ISBN: 978-80-2105-476-9
- TEJCHMAN, Miroslav. 2016. *Balkán ve 20. Století*. Praha, Karolinum. ISBN: 978-80-246-3178-3

internetové zdroje:

- ABU DHABI FUND FOR DEVELOPMENT. 2022. *Annual Report 2021*. Abu Dhabi. SAE. dostupné z: <https://www.adfd.ae/Lists/PublicationsDocuments/ADFD2021-En-V22.pdf>
- ABU DHABI FUND FOR DEVELOPMENT. 2017. *Annual Report 2016*. Abu Dhabi. SAE. dostupné z: <https://www.adfd.ae/Lists/PublicationsDocuments/ADFD-Annual-Report-2016-English.pdf>
- ABU DHABI FUND FOR DEVELOPMENT. 2017. *Annual Report 2015*. Abu Dhabi. SAE. dostupné z: <https://www.adfd.ae/Lists/PublicationsDocuments/ADFD-annual%20report-En-2015.pdf>
- ABU DHABI FUND FOR DEVELOPMENT. 2014. *Annual Report 2013*. Abu Dhabi. SAE. dostupné z: <https://www.adfd.ae/PublishingImages1/Annual%20Report%202013.pdf>
- ABU DHABI FUND FOR DEVELOPMENT. 2012. *Annual Report 2011*. Abu Dhabi. SAE. dostupné z: <https://www.adfd.ae/PublishingImages1/ADFD%20Annual%20Report%202011%20Eng.pdf>
- ABU DHABI FUND FOR DEVELOPMENT. 2011. *Annual Report 2010*. Abu Dhabi. SAE. dostupné z: <https://www.adfd.ae/PublishingImages1/English2010.pdf>

ABU DHABI FUND FOR DEVELOPMENT. 2023. *Project Search*. Abu Dhabi. SAE. dostupné z: <https://www.adfd.ae/english/Projects/ProjectMap/Pages/ProjectAreemapnew.aspx>

AUTORITETI I AVIACIONIT CIVIL. 2021. *AEROPORTI NDËRKOMBËTAR I KUKËSIT*. Kükës, Albánie, dostupné z: <https://www.aac.gov.al/aeroporti-i-kukesit/>

BASHOTA, Vesa. 2019. *Country Report 5 - Kosovo*. In: BASHOTA, Vesa; BJELOŠ, Maja; CHRZOVÁ, Barbora; LALIČ, Jan; LATAL, Srečko; NAUNOV, Martin; SEMANIČ, Hana. *Western Balkans at the Crossroads: Assessing Influences of Non-Western External Actors*. Praha. dostupné z: https://www.balkancrossroads.com/files/ugd/2fb84c_0111856c88724a8cb0caac1dad0d762e.pdf

BJELOŠ, Maja. 2019. *Country Report 1 - Serbia*. In: BASHOTA, Vesa; BJELOŠ, Maja; CHRZOVÁ, Barbora; LALIČ, Jan; LATAL, Srečko; NAUNOV, Martin; SEMANIČ, Hana. *Western Balkans at the Crossroads: Assessing Influences of Non-Western External Actors*. Praha. dostupné z: https://www.balkancrossroads.com/files/ugd/2fb84c_0111856c88724a8cb0caac1dad0d762e.pdf

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2023. *Nejnovější ekonomické údaje*, dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualniinformace>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2015. *Hrubý národní důchod*, dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/36380891/320288-15a03.pdf/f332ed00-b916-4c2a-88a2-55640d46e2e8?version=1.0>

FEDERAL NATIONAL COUNCIL. 2010. *United Arab Emirates Constitution*, dostupné z: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ae/ae031en.pdf>

GÖKALP, Deniz. 2020. *The UAE's Humanitarian Diplomacy: Claiming State Sovereignty, Regional Leverage and International Recognition*. dostupné z: <https://www.cmi.no/publications/file/7169-the-uaes-humanitarian-diplomacy-claiming-state-sovereignty.pdf>

GRAĐANA, Zaštitnik. 2016. *'Utvrdjenje i Preporuke Zaštitnika Građana'*. dostupné z: <http://www.ombudsman.rs/attachments/article/4723/savamala.pdf>

HAMID, Makki. 2022. *Why the World Needs Partnership with Saudi Arabia: Saudi Arabia's Global Humanitarian and Development Aid*. dostupné z: <https://kfcris.com/pdf/c2a6d869685a22b236cafc6d8aaf275161d6c986b220f.pdf>

INSTITUTI I STATISTIKAVE. 2011. *Njoftim per Media*. Tirana. Albania, dostupné z: https://web.archive.org/web/20170326091156/http://www.instat.gov.al/media/177358/njoftim_per_media_-_fjala_e_drejtorit_te_instat_ines_nurja_per_rezultatet_finale_te_census_2011.pdf

INTERNATIONAL CRISIS GROUP. 2013. *Bosnia's Dangerous Tango: Islam and Nationalism*. Sarajevo/Brusel. dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/balkans/bosnia-and-herzegovina/bosnia-s-dangerous-tango-islam-and-nationalism>

Islamic Development Bank. 2022. *2021 Annual Report*. dostupné z: https://www.isdb.org/sites/default/files/media/documents/2022-06/IsDB_AR21_REPORT_EN_WEB_high_Amended_26.5.22.pdf

KFZ. 2022. *Facts of KFZ*. dostupné z: <https://www.kuiport.al/en/article/43/Facts-of-KFZ>

KING SALMAN HUMANITARIAN AID AND RELIEF CENTRE. 2023. *Construction of Tirana-Rlbasan-Qukes-Qafe-Plloce Road Project*. dostupné z: <https://data.ksrelief.org/Projects/ProjectDetails/1458>

KING SALMAN HUMANITARIAN AID AND RELIEF CENTRE. 2023. *Highway Road Prishtina – Mitrovice*. dostupné z: <https://data.ksrelief.org/Projects/ProjectDetails/1375>

KING SALMAN HUMANITARIAN AID AND RELIEF CENTRE. 2023. *Provision of Food Aid (Dates)*. dostupné z: <https://data.ksrelief.org/Projects/ProjectDetails/8333>

KING SALMAN HUMANITARIAN AID AND RELIEF CENTRE. 2023. *Provision and Distribution of Ramadan Food Basket in Kosovo*. dostupné z: <https://data.ksrelief.org/Projects/ProjectDetails/8254>

KING SALMAN HUMANITARIAN AID AND RELIEF CENTRE. 2023. *Saudi Aid Platform: Search For a Project - Albania*. dostupné z: <https://data.ksrelief.org/Projects/Search>

KING SALMAN HUMANITARIAN AID AND RELIEF CENTRE. 2023. *Saudi Aid Platform: Search For a Project - Bosnia and Herzegovina*. dostupné z: <https://data.ksrelief.org/Projects/Search>

KING SALMAN HUMANITARIAN AID AND RELIEF CENTRE. 2023. *Saudi Aid Platform: Search For a Project - Former Yugoslav Republic of Macedonia*. dostupné z: <https://data.ksrelief.org/Projects/Search>

KING SALMAN HUMANITARIAN AID AND RELIEF CENTRE. 2023. *Saudi Aid Platform: Search For a Project - Kosovo*. dostupné z: <https://data.ksrelief.org/Projects/Search>

KING SALMAN HUMANITARIAN AID AND RELIEF CENTRE. 2023. *Saudi Aid Platform: Search For a Project - Montenegro*. dostupné z: <https://data.ksrelief.org/Projects/Search>

KING SALMAN HUMANITARIAN AID AND RELIEF CENTRE. 2023. *Saudi Aid Platform: Search For a Project - Serbia*. dostupné z: <https://data.ksrelief.org/Projects/Search>

KONRAD-ADENAUER-STIFTUNG. 2018. *The influence of external actors in the Western Balkans: A map of geopolitical players*. Sankt Augustin/Berlin, DE: Konrad-Adenauer-Stiftung, dostupné z: https://www.kas.de/documents/252038/253252/7_dokument_dok_pdf_52333_2.pdf/e467ee3a-487f-0def-4303-2e87b755598f?version=1.0&t=1539647526531

KUWAIT FUND FOR ARAB ECONOMIC DEVELOPMENT. 2022. *Annual Report 2020/2021*. dostupné z: <https://www.kuwait-fund.org/documents/11433/70132/2021+Annual+Report+En.pdf/7e41ce70-4733-4c1d-b82e-e701d964dc62>

KUWAIT FUND FOR ARAB ECONOMIC DEVELOPMENT. 2021. *Annual Report 2019/2020*. dostupné z: <https://www.kuwait-fund.org/documents/11433/13831/2020+En+2.pdf/d91446e3-6b9d-4b31-b174-2589bc3112b8>

KUWAIT FUND FOR ARAB ECONOMIC DEVELOPMENT. 2019. *Annual Report 2018/2019*. dostupné z: <https://www.kuwait-fund.org/documents/11433/13831/2019+En+U.V.pdf/408473f4-7349-4263-8617-153de1c2b538>

KUWAIT FUND FOR ARAB ECONOMIC DEVELOPMENT. 2014. *Annual Report 2012/2013*. dostupné z: <https://www.kuwait-fund.org/documents/11433/54823/Annual+Report+2012-2013.pdf/efd4b612-e017-465b-9eba-037013066679>

KUWAIT FUND FOR ARAB ECONOMIC DEVELOPMENT. 2010. *Annual Report 2009/2010*. dostupné z: <https://www.kuwait-fund.org/documents/11433/54823/Annual+Report+2009-2010.pdf/d8c1bc27-0b26-44ce-9b67-775c1842738c>

KUWAIT FUND FOR ARAB ECONOMIC DEVELOPMENT. 2007. *Annual Report 2004/2005*. dostupné z: <https://www.kuwait-fund.org/documents/11433/54823/AnnualReport2004-2005.pdf/00a4463b-fa6f-46fa-92a0-2046ca174938>

KUWAIT FUND FOR ARAB ECONOMIC DEVELOPMENT. 2015. *General Information*. dostupné z: <https://www.kuwait-fund.org/en/web/kfund/general-information>

KUWAIT FUND FOR ARAB ECONOMIC DEVELOPMENT. 2005. *Irrigation And Drainage Rehabilitation Project*. dostupné z: https://www.kuwait-fund.org/en/web/kfund/project-information?p_p_id=projectsinformation_WAR_KFundPortletsportlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-4&p_p_col_count=1&projectsinformation_WAR_KFundPortletsportlet_mvcPath=%2Fviews%2Fprojects-information%2FviewDetail.jsp&projectsinformation_WAR_KFundPortletsportlet_projectId=732&projectsinformation_WAR_KFundPortletsportlet_backURL=%2Fen%2Fweb%2Fkfund%2Fproject-information%3FradioSearchBy%3DCountry%26listRegions%3D4%26listCountries%3D2%26radioSectors%3DAll%26listSectors%3D2%26radioStatus%3DAll%26radioType%3DAll

KUWAIT FUND FOR ARAB ECONOMIC DEVELOPMENT. 2022. *Project Information: Albania*. dostupné z: <https://www.kuwait-fund.org/en/web/kfund/project-information?radioSearchBy=Country&listRegions=4&listCountries=2&radioSectors=All&listSectors=2&radioStatus=All&radioType=All>

KUWAIT FUND FOR ARAB ECONOMIC DEVELOPMENT. 2021. *Project Information: Bosnia*. dostupné z: <https://www.kuwait-fund.org/en/web/kfund/project-information?radioSearchBy=Country&listRegions=4&listCountries=245&radioSectors=All&listSectors=2&radioStatus=All&radioType=All>

KUWAIT FUND FOR ARAB ECONOMIC DEVELOPMENT. 2022. *Project Information: Albania*. dostupné z: <https://www.kuwait-fund.org/en/web/kfund/project-information?radioSearchBy=Country&listRegions=4&listCountries=2&radioSectors=All&listSectors=2&radioStatus=All&radioType=All>

KREJČÍ, Pavel. 2012. *Současný Balkán, Geografický a administrativně-politický obraz Balkánu*, dostupné z: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2011/BKA108/um/Soucasny_Balkan_-_material_ke_studiu.pdf

LATAL, Srečko. 2019. *Country Report 2 - Bosnia and Herzegovina*. In: BASHOTA, Vesa; BJELOŠ, Maja; CHRZOVA, Barbora; LALIĆ, Jan; LATAL, Srečko; NAUNOV, Martin; SEMANIĆ, Hana. *Western Balkans at the Crossroads: Assessing Influences of Non-Western External Actors*. Praha. dostupné z: https://www.balkancrossroads.com/files/ugd/2fb84c_0111856c88724a8cb0caac1dad0d762e.pdf

LEVITT, Matthew. 2002. *Eradictating Evil*. dostupné z: <https://web.archive.org/web/20150620115244/http://hir.harvard.edu/archives/1080>

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS STATE OF KUWAIT. 2021. *Kuwait as a Humanitarian Center*, dostupné z: <https://www.mofa.gov.kw/en/kuwait-state/kuwait-as-a-humanitarian-center/>

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS STATE OF KUWAIT. 2021. *Kuwait Foreign Policy*, dostupné z: <https://www.mofa.gov.kw/en/kuwait-state/kuwait-foreign-policy/>

MZVČR. 2013. *Česká zahraniční politika a region západního Balkánu*, dostupné z: https://www.mzv.cz/public/58/6/d0/958190_883836_Ceska_zahranicni_politika_a_region_zapadniho_Balkanu.pdf

OECD. 2023. *Net ODA (indicator)*, dostupné z: <https://data.oecd.org/oda/net-oda.htm>

OPEC. 2023. *Upgrading of the Milloshevë - Mitrovica M2 Main Road Project*. dostupné z: <https://opecfund.org/operations/list/upgrading-of-the-millosheve-mitrovica-m2-main-road-project>

OSN. 2023. *Human Development Index*, dostupné z: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>

- OSN. 2022. *The Sustainable Development Goals Report 2022*, dostupné z: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/>
- PADURARIU, Amelia. 2022. *Všeobecný přehled rozvojové politiky*, dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_5.3.1.pdf
- PARK GROUP DUBAI. 2022. *Ranchville a Farm Community Complex*. dostupné z: <https://ranchvillebosnia.com/>
- RASTODER, Šerbo. 2003. *A short review of the history of Montenegro*. In: BIEBER, Florian; HUSZKA, Beáta; MEURS, Wim; PAVLOVIĆ, Srda; RASTODER, Šerbo; ĐURIĆ, Dragan; ŠÍSTEK, František; DIMITROVOVÁ, Bohdana. *Montenegro in transition: Problems of identity and statehood*. Baden-Baden. Nomos Verlagsgesellschaft, dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/242513839_Montenegro_in_Transition_Problems_of_Identity_and_Statehood
- ROUIS, Mustapha. 2010. *Arab Development Assistance: Four Decades of Cooperation*. World Bank, Washington, DC, dostupné z: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/10919>
- SAUDI FUND FOR DEVELOPMENT. 2022. *Annual Report 2021*. Riyadh, SA, dostupné z: <https://www.sfd.gov.sa/sites/default/files/annual-report-pdfs/SFD%20ANR%20En%202021%20BB.pdf>
- SAUDI FUND FOR DEVELOPMENT. 2019. *Annual Report 2018*. Riyadh, SA, dostupné z: <https://www.sfd.gov.sa/sites/default/files/annual-report-pdfs/2018-EN-AnnualReport.pdf>
- SAUDI FUND FOR DEVELOPMENT. 2012. *Annual Report 2011*. Riyadh, SA, dostupné z: <https://www.sfd.gov.sa/sites/default/files/annual-report-pdfs/2011-EN-AnnualReport.pdf>
- SAUDI FUND FOR DEVELOPMENT. 2010. *Annual Report 2009*. Riyadh, SA, dostupné z: <https://www.sfd.gov.sa/sites/default/files/annual-report-pdfs/2009-EN-AnnualReport.pdf>
- SELVELLI, Giustina. 2017. *Bosnia and Herzegovina, the influence of the Gulf states on economics and politics*. Mediterranean Affairs. dostupné z: https://www.academia.edu/43727931/Bosnia_and_Herzegovina_the_influence_of_the_Gulf_states_on_economics_and_politics
- UNITED ARAB EMIRATES MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS & INTERNATIONAL COOPERATION. 2022. *Foreign Aid Report 2021*. dostupné z: <https://www.mofaic.gov.ae/en/The-Ministry/UAE-International-Development-Cooperation/Annual-Foreign-Aid-Report>
- UNITED ARAB EMIRATES MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS & INTERNATIONAL COOPERATION. 2021. *Foreign Aid Report 2020*. dostupné z: <https://www.mofaic.gov.ae/en/The-Ministry/UAE-International-Development-Cooperation/Annual-Foreign-Aid-Report>
- UNITED ARAB EMIRATES MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS & INTERNATIONAL COOPERATION. 2020. *Foreign Aid Report 2019*. dostupné z: <https://www.mofaic.gov.ae/en/The-Ministry/UAE-International-Development-Cooperation/Annual-Foreign-Aid-Report>
- UNITED ARAB EMIRATES MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS & INTERNATIONAL COOPERATION. 2019. *Foreign Aid Report 2018*. dostupné z: <https://www.mofaic.gov.ae/en/The-Ministry/UAE-International-Development-Cooperation/Annual-Foreign-Aid-Report>
- UNITED ARAB EMIRATES MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS & INTERNATIONAL COOPERATION. 2018. *Foreign Aid Report 2017*. dostupné z: <https://www.mofaic.gov.ae/en/The-Ministry/UAE-International-Development-Cooperation/Annual-Foreign-Aid-Report>

UNITED ARAB EMIRATES MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS & INTERNATIONAL COOPERATION. 2017. *Foreign Aid Report 2016*. dostupné z: <https://www.mofaic.gov.ae/en/The-Ministry/UAE-International-Development-Cooperation/Annual-Foreign-Aid-Report>

UNITED ARAB EMIRATES MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS & INTERNATIONAL COOPERATION. 2016. *Foreign Aid Report 2015*. dostupné z: <https://www.mofaic.gov.ae/en/The-Ministry/UAE-International-Development-Cooperation/Annual-Foreign-Aid-Report>

UNITED ARAB EMIRATES MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS & INTERNATIONAL COOPERATION. 2015. *Foreign Aid Report 2014*. dostupné z: <https://www.mofaic.gov.ae/en/The-Ministry/UAE-International-Development-Cooperation/Annual-Foreign-Aid-Report>

UNITED ARAB EMIRATES MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS & INTERNATIONAL COOPERATION. 2014. *Foreign Aid Report 2013*. dostupné z: <https://www.mofaic.gov.ae/en/The-Ministry/UAE-International-Development-Cooperation/Annual-Foreign-Aid-Report>

ARAB EMIRATES MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS & INTERNATIONAL COOPERATION. 2023. *The United Arab Emirates Policy for Foreign Assistance 2022 Update*. dostupné z: <https://www.mofaic.gov.ae/en/The-Ministry/UAE-International-Development-Cooperation/UAE-Foreign-Aid-Policy>

UNITED ARAB EMIRATES MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS & INTERNATIONAL COOPERATION. 2021. *UAE International Development Cooperation*. dostupné z: <https://www.mofaic.gov.ae/en/the-ministry/uae-international-development-cooperation>

WORLD BANK GROUP. 1997. *Bosnia and Herzegovina - the priority reconstruction program: sectoral projects and programs*. Washington, D.C. dostupné z: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/393941538244498335/bosnia-and-herzegovina-the-priority-reconstruction-program-sectoral-projects-and-programs>

články:

AL ZAABI, Fatima; AWAMLEH, Raed. 2019. Determinants of Soft Power: The Case of United Arab Emirates. *Future Governments*. vol. 7. 57–74

AUGESTAD KNUDSEN, Rita. 2017. Radicalization and foreign fighters in the Kosovo context: An analysis of international media coverage of the phenomena. *Norwegian Institute of International Affairs*. Working Paper ni. 875. dostupné z: https://www.rcc.int/swp/download/docs/NUPI_Working_Paper_875_Knudsen.pdf/b1e0d3c8333abdf8dd9e8f8cbce46b77.pdf

BARTLETT, Will. 2009. Economic development in the European super-periphery: Evidence from the Western Balkans. *Economic annals*, vol.54. no.181: 21–44, dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/47367688_Economic_development_in_the_European_super-periphery_Evidence_from_the_Western_Balkans#fullTextFileContent

COCHRANE, Logan. 2021. The United Arab Emirates as a global donor: what a decade of foreign aid data transparency reveals, *Development Studies Research*, vol.8. no.1: 49–62, dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/21665095.2021.1883453?needAccess=true&role=button>

KRZYMOWSKI, Adam. 2022. Role and Significance of the United Arab Emirates Foreign Aid for Its Soft Power Strategy and Sustainable Development Goals. *Social Sciences* 11, no. 2: 48. dostupné z: <https://doi.org/10.3390/socsci11020048>

PEZA, Kestrina. 2021. Rozmach Islámu na Balkáně—řád Bektášija. *Studia Ethnologica Pragensia*, issue no. 2. 26–56, dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/170212/Kestrina_Peza_26-56.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ŠOROVIĆ, Mira. 2019. The Republic of North Macedonia - A 'new' country in the Western Balkans. In: *Research in Social Change*. volume 11, Issue 3, September 2019, dostupné z: <https://sciendo.com/article/10.2478/rsc-2019-0016?tab=pdf-preview>

VILLANGER, Espen. 2007. Arab Foreign Aid: Disbursement Patterns, Aid Policies and Motives. *Forum for Development Studies* vol. 34. issue 2. 223–256, dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/08039410.2007.9666378?needAccess=true>

zpravodajské a internetové články:

ABDULKADER, Binsal. 2021. *Western Balkans 'positively' impacted by UAE's investments, participation in NATO mission: North Macedonia's FM*. WAM - The Emirates News Agency. Abu Dhabi, SAE. dostupné z: <https://www.wam.ae/en/details/1395302913583>

AGENCIJE. 2017. *Podsjećanje na 614 džamija porušenih u BiH*. Al Jazeera. dostupné z: <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2014/5/7/podsjecanje-na-614-dzamija-porusenih-u-bih>

AL-ANANI, Khalil. 2020. *Warning to all tyrants: The Arab Spring lives on*. Middle East Eye. dostupné z: <https://www.middleeasteye.net/big-story/arab-spring-still-a-warning-all-tyrants>

AL-SALAT, Abdelsalam. 2016. *Kuwait marks World Humanitarian Day on Aug. 19*. Kuwait News Agency dostupné z: <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2528386&language=en>

BILLS, John Willian. 2018. *Don't Drown Belgrade: Why Belgrade is Protesting the Waterfront Development*. Culture Trip. dostupné z: <https://theculturetrip.com/europe/serbia/articles/dont-drown-belgrade-why-belgrade-is-protesting-the-waterfront-development/>

CULE, Dhorjela; KARAJ, Vladimir. 2020. *No End in Sight to Albania's Costly New 'Egnatia' Artery*. BalkanInsight. dostupné z: <https://balkaninsight.com/2020/08/27/no-end-in-sight-to-albanias-costly-new-egnatia-artery/>

DELAUNEY, Guy. 2016. *Controversy surrounds Belgrade Waterfront development*. BBC News. dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-36576420>

EIU DIGITAL SOLUTIONS. 2014. *Government under pressure over deal with Etihad*. dostupné z: https://country.eiu.com/article.aspx?articleid=1532192137&Country=Serbia&topic=Politics&subtopic=F_6#

EUROPEAN COMMISSION. 2022. *Budget support*. dostupné z: https://international-partnerships.ec.europa.eu/funding-and-technical-assistance/funding-instruments/budget-support_en

GRUNDMAN, Václav. 2022. *Napětí v Kosovu: Srbové se nesmířili s nařízenou výměnou poznávacích značek*. E15. dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/napeti-v-kosovu-srbove-se-nesmirili-s-narizenou-vymenou-poznavacich-znacek-1392060>

KUKA, Giada. 2022. *Timeline of the Tirana-Elbasan highway scandal*. Euronews Albania. dostupné z: <https://euronews.al/en/tirana-elbasan-highway-scandal-spak-probes-into-high-public-officials/>

PALLISTER, David. 2002. *Terrorist material found in Sarajevo charity raid*. The Guardian. dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2002/feb/23/davidpallister>

REUTERS. 2020. *Etihad stake in Air Serbia cut to 18 % after government steps in*. Reuters. dostupné z: <https://www.reuters.com/article/etihad-airways-serbia-int-idUSKBN29516D>

SHEPARD; Wade. 2016. *Abu Dhabi's 'Bad Joke': The Belgrade Waterfront Project*. Forbes. dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/wadeshepard/2016/12/08/inside-abu-dhabis-bad-joke-the-belgrade-waterfront-project/?sh=39c60ea86c12>

THE NATIONAL. 2020. *Coronavirus: UAE sends urgent aid to North Macedonia*. The National. dostupné z: <https://www.thenationalnews.com/uae/government/coronavirus-uae-sends-urgent-aid-to-north-macedonia-1.1108715>

TRADEARABIA NEWS SERVICE. 2019. *Albania infrastructure projects get \$65m Abu Dhabi funding*. Gulf Daily News Online. dostupné z: [https://www.gdnonline.com/Details/567741/Albania-infrastructure-projects-get-\\$65m-Abu-Dhabi-funding#](https://www.gdnonline.com/Details/567741/Albania-infrastructure-projects-get-$65m-Abu-Dhabi-funding#)

UAE TODAY. 2018. *ADFD Extends AED183.6 Million Loan To Montenegro To Support Agriculture Development*. UAE Today. dostupné z: https://www.uaetoday.com/news_details_ad/19407/adfd-extends-aed183.6-million-loan-to-montenegro-to-support-agriculture-development

UNITED ARAB EMIRATES MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS & INTERNATIONAL COOPERATION. 2021. *President of Kosovo inaugurates Sheikha Fatima Children Hospital and Surgical Centre in Pristina*. UAE-MOFAIC. dostupné z: <https://www.mofaic.gov.ae/en/mediahub/news/2021/9/15/15-09-2021-uae-hospital>

WAM. 2018. *ERC completes surgery department at Sheikh Zayed Hospital in Kosovo*. WAM - The Emirates News Agency. dostupné z: <http://wam.ae/en/details/1395302703328>

WAM. 2021. *UAE sends food aid to Bosnia and Herzegovina*. WAM - The Emirates News Agency. dostupné z: <https://wam.ae/en/details/1395302931496>

YUGOSLAVIA TODAY/REUTERS. 2000. *UAE to Keep Troops in Kosovo*. Global Policy Forum. dostupné z: <https://archive.globalpolicy.org/component/content/article/192-kosovo/38539.html>